

II. KALWARIE PRZYKOŚCIELNE

Mapka nr 4: Kalwarie przykościelne archidiecezji wrocławskiej i diecezji świdnickiej.

KALWARIE PRZYKOŚCIELNE

1. Kiełczyn	7. Stary Wielisław
2. Kudowa Zdrój	8. Stobno
3. Łozina	9. Strzelin
4. Oława	10. Święta Katarzyna
5. Pszenno	11. Wrocław Sołtysowice
6. Rudawa	12. Żórawina

Dumą ks. Stanisława Skowrona, proboszcza parafii pw. Narodzenia NMP w Kielczynie, jest wybudowanie stacji drogi krzyżowej wokół kościoła w roku 2004. Prace przy tym obiekcie zostały zakończone tuż przed uroczystym jego poświęceniem, które odbyło się w dniu 5 IX 2004 r., a aktu tego dokonał bp Stefan Regmunt²⁹⁵.

Kalwaryjskie stacje postawiono przy murze cmentarza przylegającego do kościoła, a wykonane zostały (podobnie jak ów cmentarny mur) z kamienia łamanego – miejscowego serpentynitu czy garbo²⁹⁶. Przysadziste kapliczki otaczają świątynię w $\frac{3}{4}$ obwodu cmentarza; każda z nich ma u dołu ok. 180, a u góry ok. 100 cm, zaś wysokość ok. 220 cm. Umieszczone we wnękach sceny wytłoczone zostały z plastyku w warsztacie w Nowej Soli (wymiary 65 x 40 cm). Pod każdą ze scen umieszczono szlifowany parapet z czarnego marmuru, na którym złotymi literami wypisano imiona i nazwiska fundatorów poszczególnych stacji²⁹⁷.

Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w Kielczynie²⁹⁸ stanowi lokalne sanktuarium maryjne Matki Bożej Łaskawej z Dzieciątkiem (dekanat Dzierżoniów Północ). Choć obecnie należy ono do najmniej znanych miejscowości pielgrzymkowych na Dolnym Śląsku, ma za sobą bogatą historię sięgającą I połowy XIII w., a piękna gotycka Madonna doznawała czci już od XV w. od pielgrzymów z Górnego Śląska, Hrabstwa Kłodzkiego i z Polski²⁹⁹. Jest szansa na ożywienie kultu w tym sanktuarium – choćby przez pielgrzymki piesze z pobliskiej Świdnicy czy Dzierżoniowa.

²⁹⁵ D. Bareła, *Ożywające kalwarie*, [świdnicki] „Gość Niedzielny” nr 8 z dnia 20 II 2005 r., s. VI.

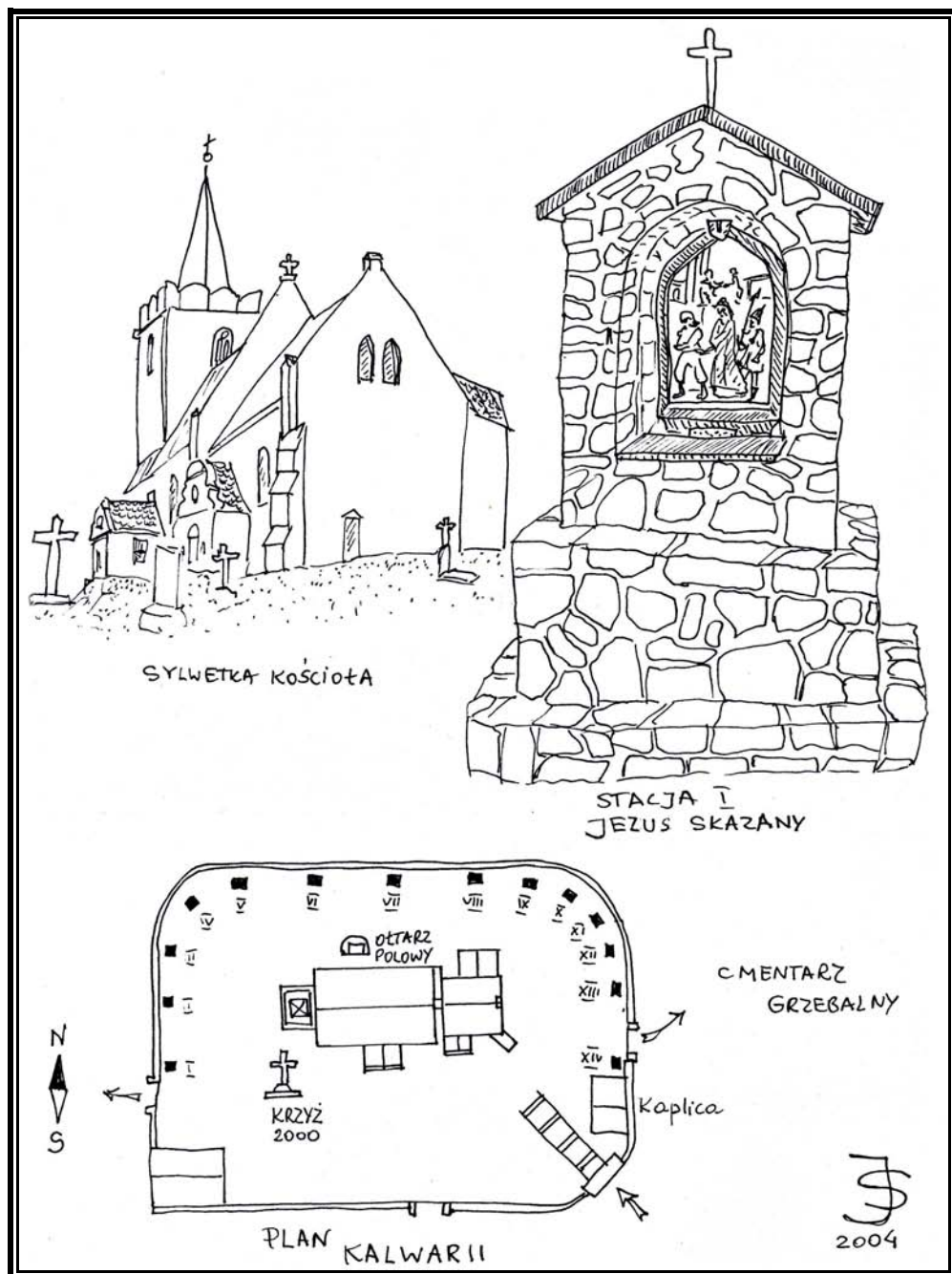
²⁹⁶ Jastrzębski, s. 37.

²⁹⁷ Fundatorzy: Stacja I – ks. Stanisław Skowron, stacja II – Tadeusz Kwiędacz, stacja III – rodzina Hoholi, stacja IV – panie Maria Zarzycka i Grzesia, stacja V – M.T. Józefiakowie i Z. Czekaj, stacja VI – B. Kwiędacz, stacja VII – rodzina Świtalskich, stacja VIII – żeńskie róże różańcowe tej parafii, stacja IX – Marek Cisek z rodzicami, stacja X – B.A. Konieczny, stacja XI – rodzina Kościelskich, stacja XII – rodzina Wojciechowskich, stacja XIII – małżeństwo Parzonków, stacja XIV – T.W. Petecy, E.L. Odrowscy, H.B. Fila. Jastrzębski, s. 37.

²⁹⁸ Pater, *Kościoty i kaplice archidiecezji wrocławskiej*, s. 145-146.

²⁹⁹ J. Łącka, *U Matki Bożej Łaskawej w Kielczynie*, [dolnośląska] „Niedziela” nr 21(42) z dnia 22 V 2005 r., s. VIII.; Jastrzębski, s. 38.

Rysunek nr 27: Schemat kalwarii i widok stacji drogi krzyżowej w Kielczynie.

Informacje dla pielgrzymów i turystów

Dojazd do Kielczyna

Wieś Kielczyna położona jest mniej więcej w połowie drogi pomiędzy Świdnicą a Dzierżoniowem. Jadąc od Świdnicy (ok. 12 km) drogą nr 382 w stronę Dzierżoniowa, należy skręcić w lewo we wsi Boleścin.

Oczywiście można dojechać do Kielczyna także od strony Dzierżoniowa (ok. 10 km), skręcając ze wspomnianej drogi nr 382 w prawo tuż za Dzierżoniowem lub nieco dalej we wsi Nowizna. Stacje drogi krzyżowej wokół kościoła.

Kaplica w Zielonej Dolinie, leżąca na terytorium parafii pw. św. Bartłomieja w Kudowie Czermej, jest nieformalnym sanktuarium Matki Boskiej Siedmiu Boleści³⁰⁰. Wzgórze Brzezcie (493 m n.p.m.) oddziela Brzozowie od Kudowy, a właściwie od Słonego i Zakrza³⁰¹.

Historię tego miejsca rozpoczyna wydarzenie z roku 1830, kiedy to leśniczy z Nachodu znalazł obraz Matki Boskiej Bolesnej i umieścił go na drzewie. Niebawem wytrysnęło źródło z cudowną wodą³⁰². Kult rozpoczął się w dwa lata później. W roku 1870 powstała kaplica drewniana (Benedikt ze Słonego), zaś murowana pochodzi z roku 1887; jej konsekracji dokonał w dniu 1 X 1887 r.³⁰³ ks. Juliusz Beck, ówczesny proboszcz Czermej. Twórcy obecnej kaplicy to: K. Siegel, Józef Elsner z Monachium oraz stolarz Meyer. Skromny ołtarz monachijski pochodzi również z roku 1887³⁰⁴.

Kaplica ma wymiary 6,5 x 3,8 m, typowo – połową sześciokąta – zakończoną absydą i małą dzwonnice na dachu, lecz nie pośrodku, ale nad wejściem, nad którym jest też mały daszek. Przez przednie okienka i oszklone drzwi zawsze można do środka zajrzeć. Świątynka zbudowana jest w stylu pseudogotyckim, bez pretensji do wierności jego zasadom; tak więc sporo tu secesyjnych zawijasów na wyrzynanych w drewnie ozdobach na daszku chroniącym wejście czy jednak półokrągłych zakończeń łuków okiennych. Sam ołtarzyk w środku „udaje” styl renesansowy, dzięki gzymsom i kolumnom oraz obrazom flankującym centralny wizerunek Matki Bożej z siedmioma mieczami przeszywającymi

³⁰⁰³⁰⁰ D. Bareła, *Do Maryi mam zaufanie*, „Gość Niedzielny” nr 23 z dnia 6 VI 2004 r., s. 23. Autorka podaje, iż nabożeństwa przy kapliczce odprawiane są od 3 maja do końca października: czasami są to Msze św., częściej nabożeństwa maryjne, a także nabożeństwa specjalne, np. dla kierowców czy połączone z błogosławieniem zwierząt w niedzielę po 4 października.

³⁰¹ Staffa, t. 13, s. 45-46.

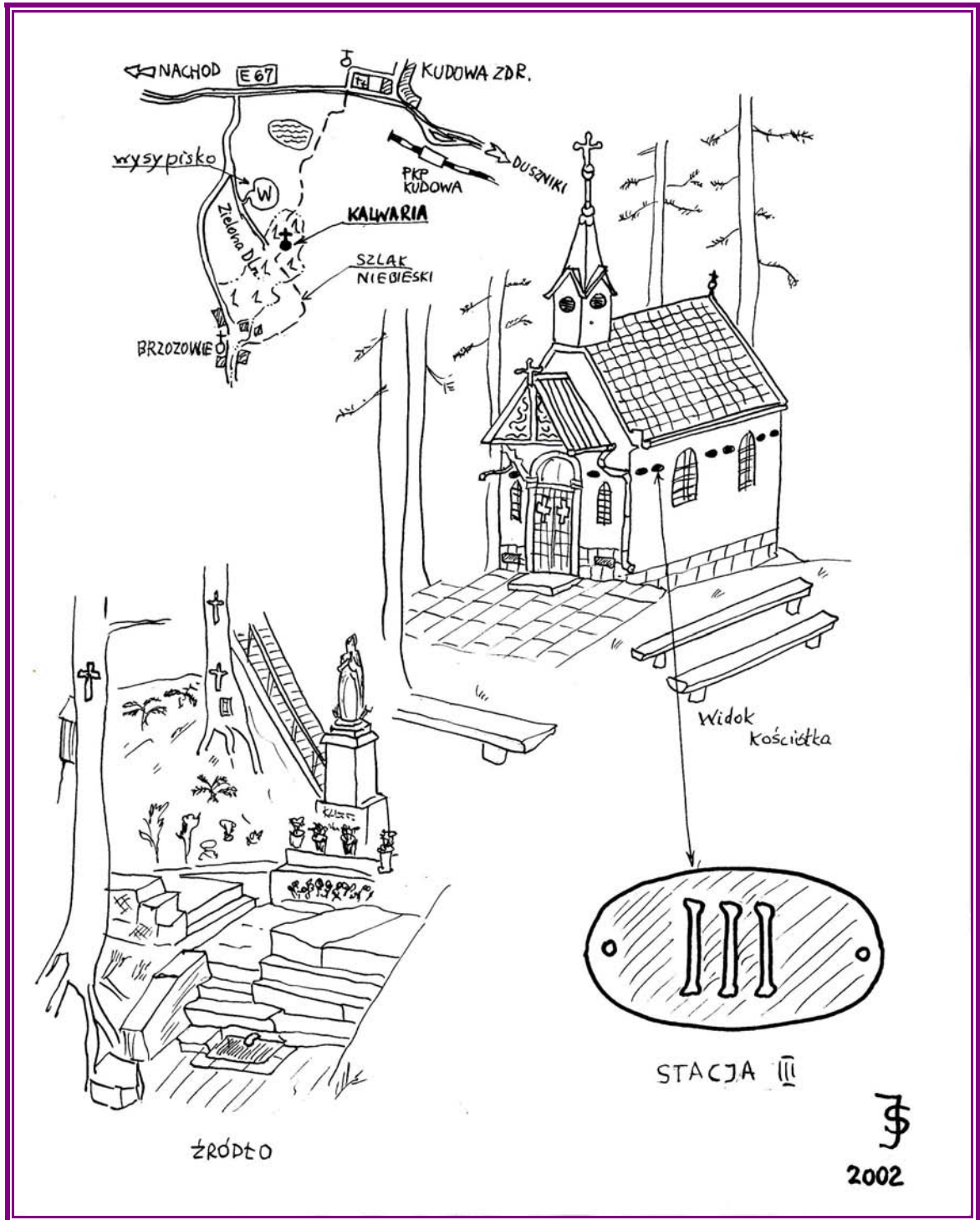
³⁰² Majewscy, *Legends i opowieści Ziemi Kłodzkiej*, s. 67-69.

³⁰³ Tę datę, wraz z inicjałami WH JS LAG, wyryto na kamieniu wmurowanym po prawej stronie, na dole obok drzwi; natomiast po lewej ręce znajdziemy podobny kamień z napisem „MAJ 1997 i inicjałami „KE WR”, skąd łatwo wywnioskować, że miejsce nadal cieszy się niesłabnącym kultem, gdyż jest to data renowacji. Zob. Jastrzębski, s. 154.

³⁰⁴ Czechowicz, *Kaplice w dawnym hrabstwie kłodzkim*, s. 136-140; Perzyński, *Dolnego Śląska skarby*, s. 31; Staffa, t. 13, s. 45-46; Jastrzębski, s. 154.

Jej Serce. Napis pod nim głosi: „Sancta Maria ora pro nobis”. Poniżej, w osobnym polu, znajdujemy figuralną scenę przedstawiającą Św. Rodzinę. W nadstawie ołtarza widzimy monogram MARYJA, często spotykany w kościołach. Kaplica jest kryta dachówką i pomalowana na żółto, za wyjątkiem drzwi, daszka i okien, gdzie zastosowano kolor niebieski³⁰⁵.

Rysunek nr 28: Widok kapliczki i stacji kalwarii w Kudowie Zdroju – Zielonej Dolinie.

³⁰⁵ Jastrzębski, s. 155.

Od kapliczki prowadzą kamienne schodki do źródła uznawanego za cudowne. Przy samym źródle (obudowanym piaskowcowymi płytami i ujętym w stalową rurę), u stóp schodów, znajdują się trzy figury: Matka Boska z Lourdes (na której piaskowcowym postumencie wyryto czeski napis: „O promile Matko skrze trapani srdca tveho wyžadaj nam milost Syna Sveho”), grotę z podobną figurą i kolejną figurą Matki Boskiej, ale już pod daszkiem. Mnóstwo tu kwiatów i drobnych obrazków, krzyżyków i krzyży; dwa z nich zdobią zachodnią ścianę kaplicy³⁰⁶.

Kalwaria w Zielonej Dolinie jest naprawdę wyjątkowa – takiej jeszcze nie było!³⁰⁷ Chyba z braku miejsca stacje drogi krzyżowej – bardzo oryginalne, bo w postaci owalnych, chyba emaliowanych na ciemnobrązowo blaszkach, z wymalowanymi złotą farbą cyframi rzymskimi – umieszczono na zewnątrz, na ścianach kaplicy. Na froncie są dwie z nich: pierwsza i czternasta, a pozostałe na ścianach bocznych (absyda jest wolna od nich). Siłą rzeczy nic na temat stylu poszczególnych stacji powiedzieć nie można, a jedynie to, że są w stanie dobrym³⁰⁸.

Jestem przekonany, że zapal duszpasterza oraz liczba osób pielgrzymujących do Zielonej Doliny sprawia, że pojawią się tam „prawdziwe” stacje drogi krzyżowej, wpisane w bajkowy leśny krajobraz.

	<p align="center">Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Zielonej Doliny</u></p> <p>Dojazd: z Kudowy Zdroju drogą nr 8 w kierunku przejścia granicznego w Kudowie Słone; na wysokości stawów (obok drogowskazu „Brzozowie” i rzeźbionej tablicy „Źródło Maryi”) w lewo.</p> <p>Piesz: spod Punktu Informacji w Kudowie Zdroju szlakiem niebieskim. Po przekroczeniu głównej międzynarodowej szosy, zostawiając po lewej ręce targowisko, należy podążać dalej, wzdłuż stawu, poprzez spory garb terenowy. Inna droga: nieco bliżej przejścia granicznego, prowadząca do wsi Brzozowie, z której po kilkuset metrach skręcamy ku wysypisku śmieci, a tam drogę wskazuje strzałka z mylącym napisem: „Źródło Maryi – 200 m”, co jest ewidentnym błędem, bo trzeba pokonać ich co najmniej sześćset, aby dotrzeć do niby-parkingowego placu (dotąd można dojechać samochodem), skąd już tylko trzydzieści-czterdzieści metrów w las i jesteśmy na miejscu.</p>
---	--	---

³⁰⁶ Tamże.

³⁰⁷ Proboszcz parafii Kudowa Zdrój - Czerma, ks. Romuald Brudnowski, pytany przeze mnie o kalwarię w Zielonej Dolinie, był naprawdę zdziwiony, choć teren zna jak nikt inny, a przy kapliczce bywa bardzo często. Nie przypuszczał, że to, co znajduje się na ścianach zewnętrznych świątyni, zostanie uznane za drogę krzyżową.

³⁰⁸ Jastrzębski, s. 155.

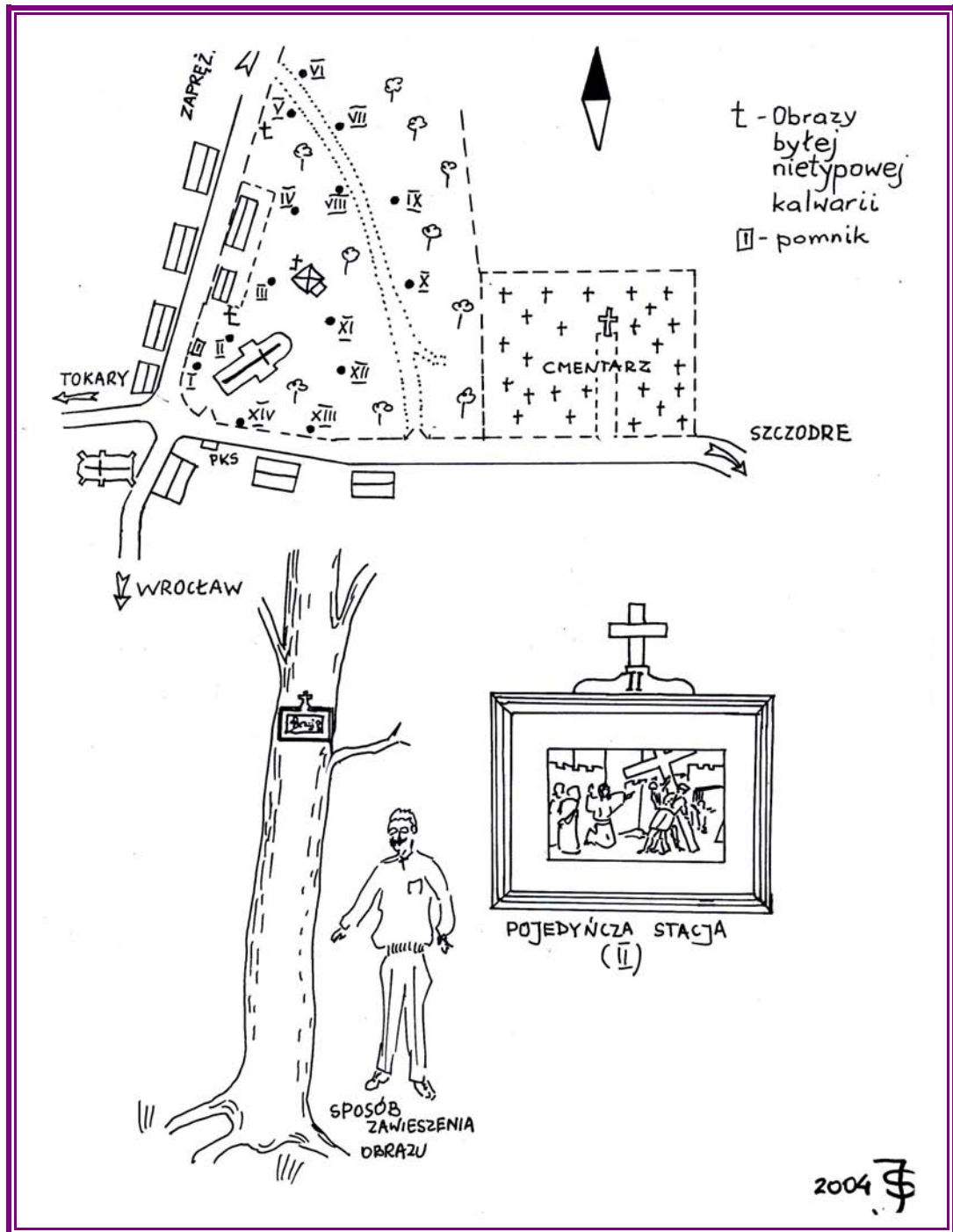
Łozina stanowi lokalne sanktuarium z cudownym obrazem Matki Bożej Uzdrawienia Chorych (koronowanym w roku 1930), przywiezionym tu przez parafian z Tuligłówna pod Lwowem w roku 1948. Wieś Tuligłówna doznawała podczas wojen z Ukraińcami znamiennej opieki swej Patronki: ani jeden dom nie został spalony, ani jeden mieszkaniec zamordowany, co powodowało napływ ludności z innych wsi. Poewangelicki kościół, w którym obraz umieszczono, zbudowany jest na planie ośmioboku z wysoką, ceglano-drewnianą wieżą i zaopatrzony w dwa piętra empor (na pierwszym ich piętrze zawieszono są oryginalne stacje „klasycznej” drogi krzyżowej w nietuzinkowym ujęciu). Sam obraz, tak jak i przed wojną, zasłaniany jest na czas poza nabożeństwami metalową ścianką, a postacie Chrystusa i Matki Bożej przybrane są w srebrne sukienki³⁰⁹.

Kalwaria, którą chcę zaprezentować, zbudowana została na przykościelnym cmentarzu. Mieszkańcy nie potrafili powiedzieć wiele ponad to, że tyle stacji było zawsze, co kłóciło się ze zdrowym rozsądkiem, ponieważ stacje te były numerowane. Pozostałe do dziś trzy kapliczki stanowią resztkę mieszanej drogi krzyżowo-różańcowej, przy której modlili się przechodzący tędy co roku pielgrzymi idący na Jasną Górę. Pozostałe trzy stacje to: Modlitwa w Ogrójcu, stacja VIII/9 (Ubiczowanie i Ukoronowanie cierniem) oraz stacja XII/13 (Pan Jezus spotyka swą Matkę). Same kapliczki drogi są wykonane z drewna, mają wysokość około 180 cm, zaś obrazy o wymiarach 50 x 60 cm są oszklone. Cienka nóżka umocowana jest śrubami do betonowo-żelaznego kołka-stopy, zakopanego w ziemi³¹⁰. Oryginalna droga liczyła ponad 21 stacji. Dopełnieniem jej miała być „Golgota” – kurhan, na którym do niedawna stał brzozowy krzyż. Nasyp ten został ostatecznie splantowany.

³⁰⁹ Pater, *Kościół i kaplice archidiecezji wrocławskiej*, s. 494-495; Jastrzębski, s. 49.

³¹⁰ Jastrzębski, s. 49.

Rysunek nr 29: Schemat kalwarii i widok stacji drogi krzyżowej w Łozinie.

Oprócz wspomnianych stacji na cmentarzu znajduje się jeszcze kaplica przedpo-grzebowa oraz ołtarz polowy, nad którym wisi wykonany w metalu obraz ołtarzowy (re-plika). Przy płocie od strony ul. Milickiej stoi obelisk upamiętniający parafian zmarłych w czasie wojny.

Nabożeństwo Drogi Krzyżowej odprawiane w dniu 15 września (czyli w czasie jednego z dwóch odpustów w parafii) nie weszło jednak do tradycji parafialnej i stąd po-

woli droga zaczęła niszczyć i zarastać krzakami. Teren cmentarza został oczyszczony, pozostawiono nieuszkodzone stacje, a resztę obrazów zabezpieczono przez ich zmagazynowanie³¹¹.

Przytoczona wyżej relacja S. Jastrzębskiego dotyczy pozostałości po dziele, którego ostatecznie nie zrealizowano. Tymczasem zamierzenie było niezwykle interesujące, o czym informuje opracowanie W. Górczyńskiego, które chcę tu przywołać jako swoiste świadectwo rozumienia idei kalwarii powiązanej z sanktuarium maryjnym³¹².

Dnia 20 IX 1981 r. ks. dziekan Wawrzyniec Bochenek SDS z Trzebnicy dokonał poświęcenia dróżki różańcowej przy kościele (5 stacji tajemnic bolesnych) z inicjatywy ks. proboszcza Seweriana Kaczóra³¹³.

Dla upamiętnienia III pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w roku 1987, II Krajowego Kongresu Eucharystycznego, wydania encykliki *Redemptoris Mater* i w perspektywie 60. rocznicy koronacji obrazu w Łozinie (1990 r.) podjęta została decyzja o budowie kalwarii. Na działce przy kościele MB Bolesnej wkopane zostały brzożowe krzyże oraz ustawiona wzorcowa stacja murowana, według projektu zatwierdzonego przez Wrocławską Kurię Metropolitalną. Proboszcz zaproponował, by każda z wiosek, należąca do parafii, wybudowała jedną z kapliczek, aby tym mocniej związać ludzi z łożińskim sanktuarium³¹⁴.

Pod koniec sierpnia 1987 r. łożiński proboszcz poprosił Kurię o zatwierdzenie 24. stacji rozważań Męki Pana Jezusa i 5 stacji MB Bolesnej. W wyniku konsultacji zmniejszono tę liczbę do 24. i ustalono ich lokalizację: w Wieczerniku przy ołtarzu kościoła pw. Wniebowzięcia NMP, trzy następne na działce przy kościele pw. MB Bolesnej, a ostatnią stację zaplanowano w samej świątyni. Przy wszystkich stacjach umieszczono odpowiednie obrazy, zgodnie z tematem stacji. Doktrynalnej korekty tekstów rozważań, przeznaczonych dla pielgrzymów dokonał ks. bp T. Rybak, a korekty stylistycznej ks. M. Drzewiecki.

W projekcie kalwarii, oprócz stacji tradycyjnych, umieszczono następujące:

- I Pan Jezus ustanawia Eucharystię i Kapłaństwo
- II Pan Jezus pojmany w Ogrójcu
- III Pan Jezus policzkowany u Annasza
- IV Piotr zapiera się Pana Jezusa
- V Pan Jezus sądzony u Kajfasza
- VI Pan Jezus pierwszy raz sądzony u Piłata
- VII Pan Jezus zaprowadzony do Heroda
- VIII Pan Jezus drugi raz sądzony u Piłata
- IX Pan Jezus biczowany i cierniem ukoronowany
- X-XXIII Stacje tradycyjne drogi krzyżowej
- XXIV Zmartwychwstanie Pana Jezusa.

³¹¹ Tamże, s. 48.

³¹² W. Górczyński, *Obraz Matki Bożej Bolesnej z Tuligłów ze szczególnym omówieniem jego kultu w Łozinie*, Łozina 2004.

³¹³ Tamże, s. 44.

³¹⁴ Tamże, s. 51. Podobny pomysł towarzyszył budowie stacji różańcowych w Bardzie, co spowodowało, że różne parafie diecezji opolskiej, partycypujące w budowie Drogi Różańcowej, zaczęły traktować to sanktuarium jako własne.

Stacje maryjne miały obejmować 7 Boleści Matki Bożej³¹⁵.

Poświęcenia kalwarii dokonał ks. bp J. Pazdur po wcześniejszych rekolekcjach i katechezach w dniu 20 IX 1987 r., odprawiając pierwsze nabożeństwo kalwaryjskie³¹⁶. Dokument z dnia 22 IX 1987 r., erygujący drogę krzyżową w Łozinie, głosi³¹⁷:

„Niech wszyscy czciciele Męki Pańskiej pogłębiają teologiczną znajomość miłości Jezusa Chrystusa, który dla naszego zbawienia podjął mękę i śmierć na Krzyżu. Autentycznym swym życiem zgodnym z Ewangelią, niech też wyznają i głoszą dobroć miłosiernego Boga”.

Obrazy obecnej drogi krzyżowej są oleodrukami o wymiarach 20 x 30 cm, powielającymi dzieło jakiegoś nieznanego malarza. Umieszczono je w dużo większych, oszklonych ramach z jasnego, pokrytego lakierem bezbarwnym drewna i zawieszono ok. 2,5 m nad ziemią na poszczególnych drzewach. Pomimo starannego wykonania i oszklenia pod niektóre szyby wdarła się jednak wilgoć i zapewne za lat kilka trzeba będzie dokonać jakiejś renowacji. Droga krzyżowa rozpoczyna się przy pomniku zmarłych w czasie wojny mieszkańców podlwowskich Tuligłów, a kończy po przeciwnej stronie kościoła.

Proboszczem w Łozinie od roku 2002 jest ks. Stanisław Babicz i zapewne jemu zawdzięczamy realizację nowej drogi krzyżowej.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Łoziny</u></p> <p>Wieś Łozina leży pomiędzy Trzebnicą a Oleśnicą, pomiędzy drogą nr 5 (E 261) Wrocław – Poznań i drogą nr 8 (E 67) Wrocław – Warszawa. Dojazd drogami lokalnymi od dzielnicy Wrocław Psie Pole (tam skręcić w lewo, jadąc do celu przez Zakrzów i Szczodre) lub od strony Trzebnicy (przez Głuchów, Skarszyn i Bierzyce). Stacje drogi krzyżowej znajdują się wokół kościoła.</p>
---	---	--

³¹⁵ W. Górczyński, *Obraz Matki Bożej Bolesnej z Tuligłów*, s. 52-53.

³¹⁶ Tamże, s. 53-54.

³¹⁷ Tamże, s. 55.

Jeszcze do połowy listopada 2005 r. uczestnictwo we Mszy św. w kościele pw. MB Królowej Pokoju w Oławie (nie mówiąc już o jej sprawowaniu przez kapłanów) groziło interdyktem³¹⁸, a wszystko za sprawą Kazimierza Domańskiego i „objawień”, które rozpowszechniał w Polsce i świecie od roku 1983. Podejmując niniejszą pracę, wiedziałem, że wokół kościoła wzniesionego z inicjatywy „wizjonera” znajduje się kalwaria zbudowana ok. roku 2000. Zainteresowałem się nią z ogromną nadzieją, że doczekamy dnia, w którym cały ośrodek służyć będzie chwale Bożej pod przewodnictwem kapłanów Kościoła wrocławskiego. Ten moment rzeczywiście nadszedł dnia 17 listopada 2005 r., kiedy do nowo utworzonej parafii pw. NMP Królowej skierowany został ks. Robert Jasik jako jej proboszcz³¹⁹. Co więcej: decyzją metropolity wrocławskiego ks. abp. Mariana Gołębskiego od dnia 1 I 2006 r. ośrodek ten ogłoszony został Centrum Formacyjno-Rekolekcyjnym im. Jana Pawła II dla aktywizacji laikatu katolickiego³²⁰.

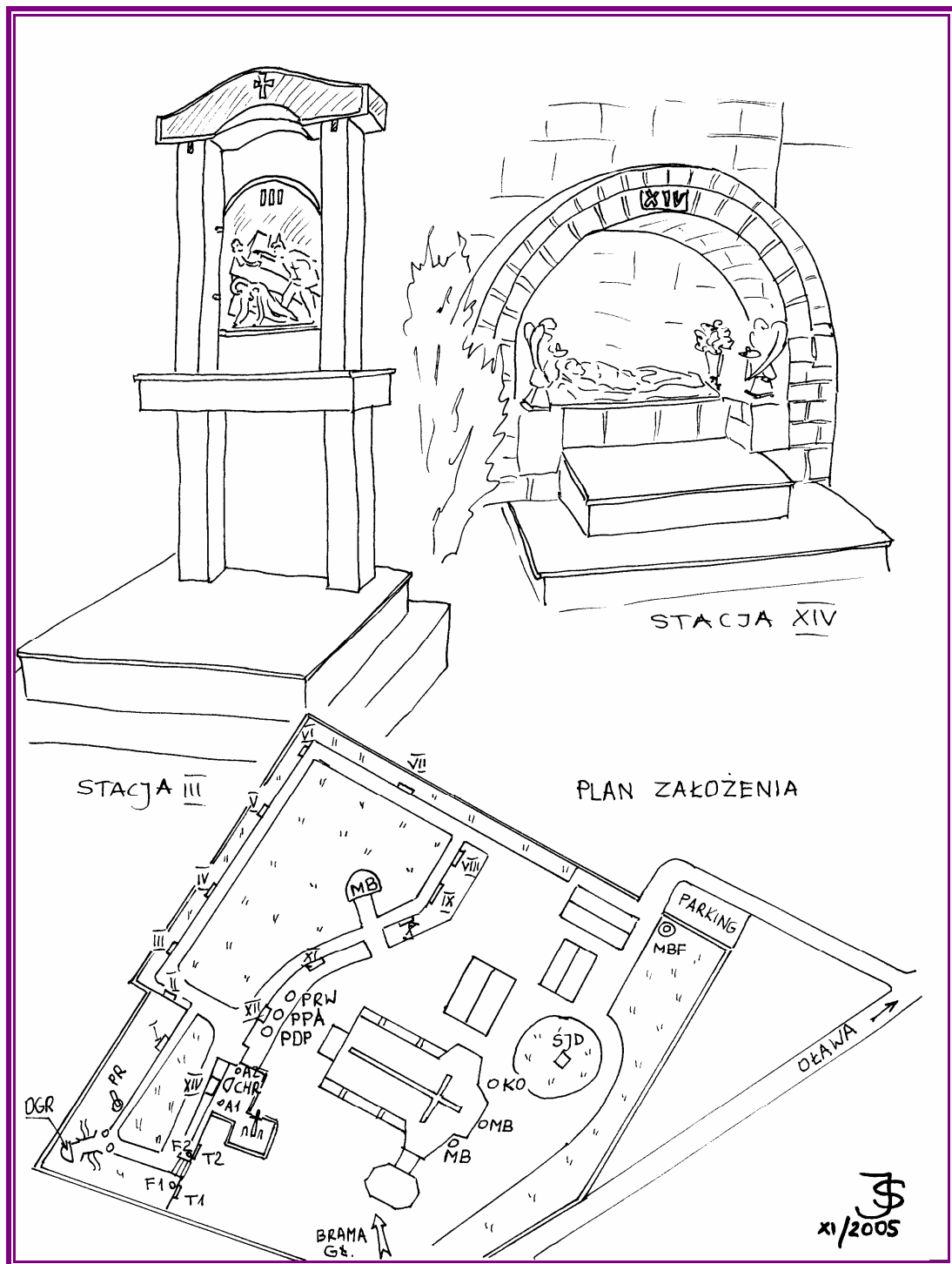
³¹⁸ Komunikat Metropolitalnej Kurii Wrocławskiej w sprawie Oławy brzmiał następująco: „Zarejestrowane w dn. 16 VI 1999 r. w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu na wniosek Kazimierza Domańskiego z Oławy «Stowarzyszenie Ducha św.» nie ma aprobaty kompetentnej Władzy Kościelnej i dlatego nie może być uznane za katolickie.

Stanowisko Kościoła w kwestii rzekomych objawień MB w Oławie (trwających od 1985 r.) nie uległo zmianie. Wszystkich wiernych katolików obowiązuje zatem nadal oświadczenie Konferencji Episkopatu Polski z 17 stycznia 1986 r., w którym Biskupi zwrócili się do duchowieństwa i wiernych, aby zaprzestali gromadzenia się w Oławie i przez to nie dawali poparcia tym rzekomym objawieniom, ponieważ nie mają one nic wspólnego z nadprzyrodzonością; według oceny Kościoła katolickiego są fałszywe, wprowadzają w błąd opinię publiczną, godzą w zasady wiary i są wykorzystywane przeciwko Kościołowi Katolickiemu. (...)

A zatem, kapłani sprawujący sakramenty św. w ramach «Stowarzyszenia Ducha Świętego» w Oławie, a także w miejscu rzekomych objawień w Oławie, czynią to świętokradzko i niegodziwie, podpadając jednocześnie pod stosowne kary. Wierni świeccy natomiast, uczestnicząc i przyjmując te sakramenty w podanych okolicznościach, czynią to również niegodziwie i świętokradzko oraz ściągają na siebie karę interdyktu, czyli nie mogą w swoich parafiach otrzymać rozgrzeszenia, godziwie przystępować do Komunii św., być rodzicem chrzestnym lub świadkiem bierzmowania, otrzymać pogrzebu katolickiego”.

³¹⁹ A. Stopka, *Teraz będzie parafia*, „Gość Niedzielny” nr 48 z dnia 27 XI 2005 r., s. 24-25.

³²⁰ [b.a.], *Centrum rekolekcyjne w Oławie*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 3/537 z dnia 15 I 2006 r., s. II.

Rysunek nr 30: Schemat założenia kalwaryjskiego w Oławie – Nowym Otoku.

Kościół i cały kompleks budynków prezentuje się bardzo ładnie, wszystkie obiekty są zadbane, a teren wokół niego jest w pełni zagospodarowany. Wdowa po Kazimierzu Domańskim zaznaczyła, że jako gospodarz miejsca naprawdę o ten ośrodek się troszczyła³²¹.

³²¹ Zob. tamże, wypowiedź p. Domańskiej podczas przekazania kluczy obecnemu proboszczowi.

Droga krzyżowa przebiega po wydłużonej trasie wokół świątyni, jest w miarę oryginalna, zawierając kilka elementów rzadko lub wcale w innych miejscach nienapotykanych³²².

Wejście na kalwarię po kilku schodach flankuje mur, na którym po obu stronach ustawiono figury Chrystusa, wykonane z żółtawego piaskowca, a pod nimi umieszczono dwie prawie identyczne płaskorzeźby, wykonane z tego samego materiału. Rzeźba po lewej stronie przedstawia upadającego papieża Jana Pawła II (a pomagają mu w niesieniu krzyża ludzie), natomiast rzeźba po prawej stronie przedstawia tę samą scenę, ale już w ujęciu biblijnym. Zbliżając się ku narożnikowi, napotykamy na sporą scenę Modlitwy w Ogrójcu. Na skałach umieszczono symboliczną chmurę, z której przybyły z nieba anioł pociesza modlącego się Zbawiciela (również i te rzeźby wykonano z podobnego kamienia jak dwie poprzednie).

Idąc dalej w prawo, spotykamy słup biczowania wykonany z granitu z zawieszoną na nim sporą koroną cierniową (podobny element spotkamy w drodze krzyżowej w Strzelinie, ale jak na razie z obszaru Dolnego Śląska – tylko tam).

Kolejne stacje drogi mają kształt małych ołtarzyków z granitu, a ich punktem centralnym są wykonane z jakiegoś stopu miedzi tablice z wyrażeniem poszczególnych scen. Na każdej z tablic znajduje się spory numer zapisany rzymskimi cyframi. Tablice te mają wymiary 60 x 90 cm i są zakończone u góry łukowato.

Choć podobnych płaskorzeźb nie spotka się na terenie Dolnego Śląska, uznać go można za absolutnie tradycyjny. Ubiory postaci, ich gesty czy sposób rozwiązania poszczególnych scen nie szokują jakimiś nowymi formami; w każdej nieomal scenie widzimy żołnierzy, sługi świątynne czy oprawców oraz osoby tradycyjnie (zgodnie z nazwą sceny) w niej występujące.

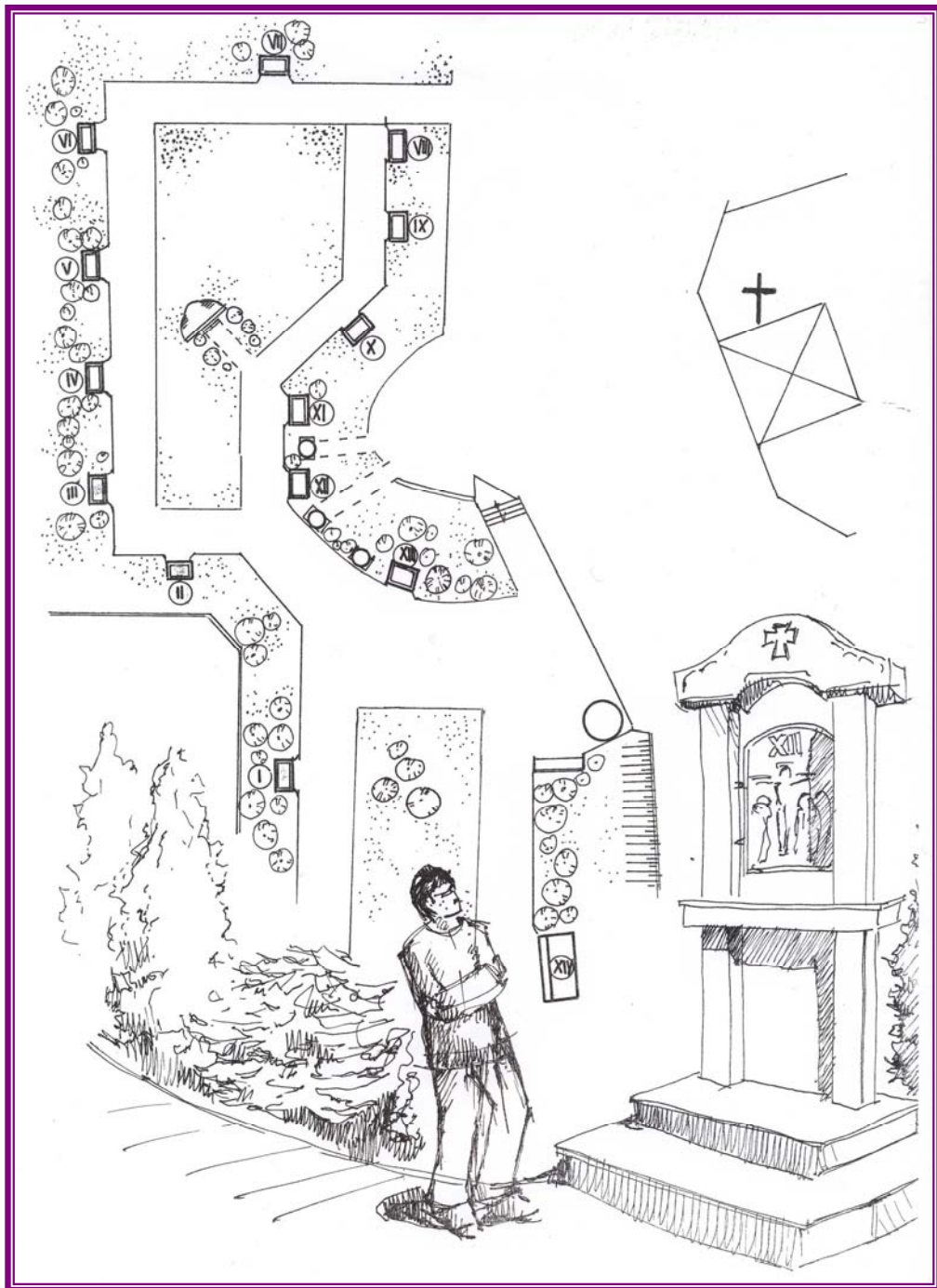
Ujęcia oryginalne do tutejszej drogi to:

- W scenie stacji V – „Pomoc Cyrenejczyka” – ten ostatni podjął krzyż, a Chrystus, bez sił, siedzi w polu zawartym pod dłuższym i krótszym jego ramieniem.
- W scenie stacji VII – „Drugi upadek” – jeden z kapłanów towarzyszących pochodowi na Golgotę demonstruje tablicę INRI, którą zwykle niesie jakiś chłopiec czy sługa.
- W scenie stacji X – „Odarcie z szat” – jeden z żołnierzy podaje Zbawicielowi naczynie z żółcią.
- W scenie stacji XI – „Przybicie do krzyża” – widzimy i załamującą rękę Matkę Bożą, i siedzącego tyłem, obojętnego na wszystko, rzymskiego żołnierza.

³²² Opis na podstawie opracowania S. Jastrzębskiego, s. 67-68.

- Najważniejsza ze scen, stacja XII – „Śmierć na krzyżu” – gromadzi nie tylko osoby bliskie Chrystusowi, ale i wznoszącego w górę rękę żołnierza.
- W scenie stacji XIII – „Zdjęcie z krzyża” – widzimy dostawione do Jego ramion aż dwie drabiny.
- Grób, czyli stacja XIV, jak to czasami bywa, jest grota zbudowaną z kamieni, zwieńczoną małym krzyżem wykonanym z jasnych kawałków prawdopodobnie kwarcytu. Spoczywającemu w grobie Chrystusowi towarzyszą dwie postacie aniołów z oliwnymi lampami w rękach.

Rysunek nr 31: Szkic stacji kalwaryjskiej i układ drogi krzyżowej w Oławie – Nowym Otoku³²³.

³²³ Rysunek wykonała Magdalena Mączka.

Grota Grobu Chrystusa styka się „plecami” z tą, w której po przeciwnej stronie muru wi-
dać postać Zbawiciela z objawień św. siostry Faustyny Kowalskiej. Dalej pod drewnianym
krzyżem stoją barwne figury Matki Bożej i apostoła św. Jana Ewangelisty.

Przodem do kościoła ustawione są figury: papieża Jana Pawła II z charakterystycz-
nie uniesionymi rękami, św. Ojca Pio i kardynała Stefana Wyszyńskiego. Nieco w prawo,
na trawniku, znajduje się jeszcze niby-grota z postacią Matki Bożej z Lourdes. Za kościo-
łem znajdziemy dwie spore figury Matki Bożej i posąg z brązu Ojca Maksymiliana Kolbe,
a na okrągłym trawniku, na sporym postumencie, figurę św. Józefa z Dzieciątkiem. Bocz-
nej bramy wjazdowej strzeże ponadto figura Matki Bożej z Fatimy.

Po przejściu tego ciekawego i zadbanego ośrodka pozostaje zatem postarać się o to,
by został on należycie wykorzystany i dla celów nowopowstałej parafii, i dla celów reko-
lekcyjnych dla zorganizowanych grup wiernych, które mogłyby tu przybywać np. na dni
skupienia dla narzeczonych, rodziców dzieci pierwszokomunijnych itp. Wtedy i kalwaria
spełni swoje podstawowe zadanie.

Informacje dla pielgrzymów i turystów

jest kościół, a wokół niego zewnętrzna kalwaria.

Dojazd do Oławy

Z Wrocławia do Oławy wiedzie droga nr 94 w kie-
runku Opola. W mieście należy skręcić w prawo
drogą nr 396 w kierunku na Gaj Oławski; ok. 500 m
od przejazdu kolejowego po prawej stronie położony

W marcu 2004 r. zakończono prace przy budowie nowej kalwarii w Pszennie³²⁴. Otacza ona zabytkową świątynię pw. św. Mikołaja, której początki sięgają XIII w. Kapliczki (w liczbie 15) wykonano z glazurowanej cegły i pokryto dachówką. W pobielanej wnęce umieszczono obrazy, zabezpieczone szkłem, zaś nad nimi wiszą drewniane krzyżyki. Tabliczki z nazwą i numerem stacji oraz nazwiskami fundatorów umieszczono pod napisami³²⁵.

Obrazy mieszczą się doskonale w konwencji końca XIX w. (stroje, postaci i ich gesty są charakterystyczne dla obrazów religijnych tamtego okresu); jest to oleodruk, wykonany ręką prawdziwego artysty³²⁶.

Inicjatorem dzieła był ks. Edward Pasionek. Projekt powstał w roku 2002 i wykonano wtedy fundamenty pod każdą stację. Nowy proboszcz, ks. Kazimierz Gniot, który przybył do parafii w roku 2003, stanął wobec dylematu, czy to dzieło kontynuować i jak pozyskać potrzebne fundusze. Zwyciężył pomysł, by poszczególne stacje fundowały rodziny (lub kilka rodzin), róże różańcowe oraz obaj księża. W tym układzie okazało się, że chętnych było więcej niż stacji. Wykonawcą kapliczek był Andrzej Puchała, przewodniczący Rady Parafialnej.

Kalwaria erygowana została w dzień odpustu parafialnego dnia 6 XII 2003 r.; poświęcenia dokonał ks. bp Edward Janiak. Opiekę nad stacjami sprawują fundatorzy oraz osoby sprzątające otoczenie kościoła. Otoczenie kalwarii i kościoła jest zamknięte³²⁷.

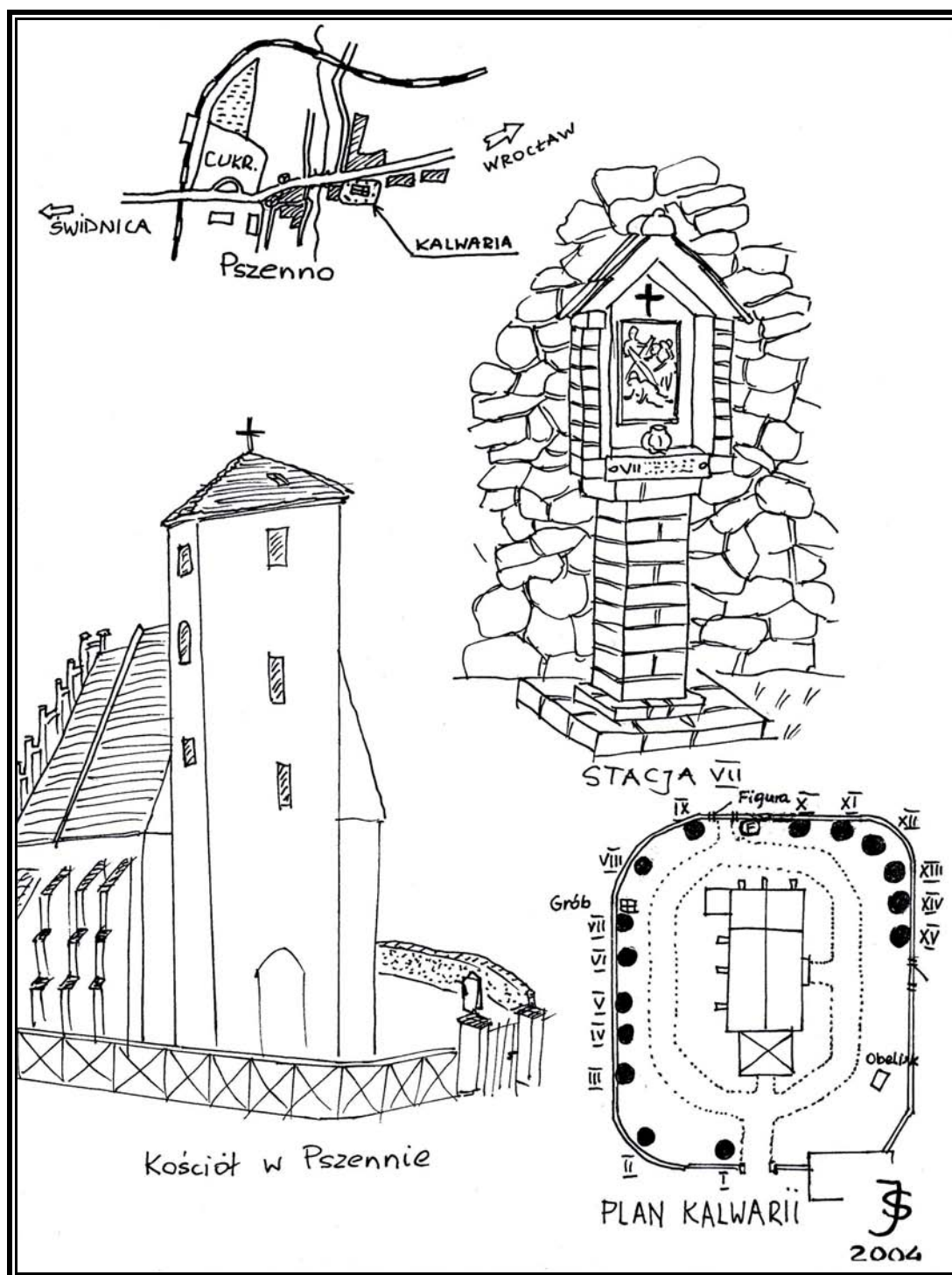
³²⁴ Bareła, *Ożywające kalwarie*, s. VI.

³²⁵ Fundatorzy: Stacja I – rodzina Graniec, stacja II – rodzina Cerek, stacja III – rodzina Grzegorzczak, stacja IV – rodzina Grech, stacja V – róża św. Bernadety, stacja VI – rodziny z Jagodnika, stacja VII – rodzina Gołąb Walczak, stacja VIII – rodzina Białowas, stacja IX – rodzina S.Z.J.E. Gawron, stacja X – róża św. Klary, stacja XI – rodzina Puchała, stacja XII – ks. Edward Pasionek, stacja XIII – róża św. Anny, stacja XIV – rodzina Śliwów z dziećmi, stacja XV – ks. proboszcz Franciszek Gniot. Jastrzębski, s. 84-85.

³²⁶ Jastrzębski, s. 85.

³²⁷ Wiadomości przekazał w liście z dnia 24 XI 2004 r. proboszcz parafii pw. św. Mikołaja w Pszennie, ks. Kazimierz Gniot; zob. *Aneks II*, s. 68.

Rysunek nr 32: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła w Pszennie.

Informacje dla pielgrzymów i turystów

Dojazd do Pszenna

Pszenno położone jest na przedmieściach Świdnicy od strony Wrocławia przy drodze nr 35, która przebiega tuż obok kościoła.

Barokowy kościół pw. Podwyższenia Krzyża św. nad Dziką Orlicą w Rudawie pochodzi z I. połowy XVIII w., a przebudowany został w roku 1769. W dniu 18 września 2003 r., w 320. rocznicę zwycięstwa Jana III Sobieskiego pod Wiedniem, w Rudawie odbyły się uroczystości, które Jan Paweł II uhonorował specjalnym listem. Tu miały się gromadzić wojska przed wyruszeniem na Wiedeń. Papież pisał: „Cieszę się, że fakt ten archidiecezja upamiętniła po wiekach poświęceniem odnowionego kościoła Podwyższenia Krzyża św. w Rudawie i instalacją kopii obrazu Matki Bożej, którego oryginał ofiarował polskiemu królowi po wspomnianej bitwie papież Innocenty XI”³²⁸. Kopię obrazu „Matki Bożej Sobieskiego”, umieszczoną w kościele po prawej stronie ołtarza, fundował miejscowy Oddział Straży Granicznej; jeśli jest faktem, że kaplicę Brodatego Peltza rozebrał swego czasu na materiał budowlany pewien oficer WOP, to w tym miejscu historia zatoczyła dziwny a znamieny krąg³²⁹.

17 września 2005 r., z okazji odpustu w rudawskiej świątyni, odbyła się ceremonia poświęcenia nowej kalwarii, którą przygotował i ufundował Stanisław Jastrzębski wraz z Bożeną Spychałą (przewodniczką PTTK) w miejsce zniszczonego obiektu. Stacje umieszczone zostały na drzewach wokół kościoła. Są to niewielkie reprodukcje scen pasyjnych, naklejone na nierdzewne blachy, odpowiednio zabezpieczone przed czynnikami atmosferycznymi. Obrazy o wymiarach 12 x 15 cm są pełne ekspresji, o pastelowych barwach – ani nazbyt nowoczesne, ani nazbyt symboliczne – na pewno oryginalne na terenie Dolnego Śląska³³⁰.

³²⁸ [b.a.], *Śladami Karola Wojtyły*, [świdnicki] „Gość Niedzielny” nr 41/19 z dnia 19 X 2004 r., s. II.

³²⁹ Jastrzębski, s. 93.

³³⁰ Jastrzębski, s. 92-93.

Rysunek nr 33: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła w Rudawie.

Stacji jest 14, a umieszczone są na drzewach i praktycznie otaczają cały przykościelny cmentarz. Na początku obecnej rudawskiej drogi krzyżowej znajduje się następująca tabliczka informacyjna:

ANNO 2005
 Na pamiątkę zniszczonej
 XIX-wiecznej kalwarii
 przy leśnej kaplicy Brodatego Peltza
 niniejszą wykonali:
 Bożena Spychała – sudecki przewodnik turystyki górskiej
 Stanisław Jastrzębski – członek Bractwa Krzyżowców – „Tygrys Sudetów”
 ks. Wiesław Rusin – proboszcz z Długopola Grn.
 Poświęcona przez ks. Aleksandra Radeckiego.

Było dla mnie wielką radością dokonanie aktu poświęcenia tej drogi krzyżowej i ogłoszenie homilii do licznie zgromadzonych wiernych³³¹. Oby tylko ta odnowiona świątynia i umieszczona przy niej kalwaria tętniła modlitwą turystów i pielgrzymów, którzy o tym miejscu nie zapomną.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Rudawy</u></p> <p>Drogą nr 33 z Kłodzka w kierunku Międzyzlesia należy dojechać do Bystrzycy Kłodzkiej, skąd w prawo lokalną drogą do Długopola Zdroju. Tam znów w prawo lokalną drogą do Poręby. Po przekroczeniu Przełęczy Nad Porębą i przecięciu drogi nr 389 (Międzyzlesie – Kudowa Zdrój) dojeżdżamy do wsi Rudawa pod sam kościół. Stacje drogi krzyżowej zawieszono na drzewach wokół świątyni.</p>
--	---	--

³³¹ Fakt liczego uczestniczenia wiernych w takiej uroczystości jest godny zauważenia choćby dlatego, że w samej Rudawie mieszka tylko kilka osób, zatem ściąganie ludzi wymagało odpowiedniego nagłośnienia tego wydarzenia ze strony duszpasterzy z parafii w Długopolu Zdroju.

O charakterze tego miejsca decyduje jego położenie, czas i historia: leży na skrzyżowaniu europejskich dróg; pewnie stąd kościół jest inkastelowany, czyli posiada walory obronne³³².

Czeskie źródła podają, że św. Wojciech podczas wyprawy misyjnej na Prusy zatrzymał się u swego wuja-księdza, także z rodu Sławnikowiców, który był proboszczem w Starym Wielisławiu (Altwilmsdorf). Wskazywałoby to na istnienie parafii znacznie wcześniej niż w XII w., z którego pochodzą pierwsze wzmianki o kościele pw. św. Katarzyny. Po długotrwałych polsko-czeskich wojnach w 1137 r. książę czeski Sobiesław i książę polski Bolesław zawarli pokój; wtedy mieszkańcy Starego Wielisławia uznali, że czas im zadbać o własny kościół. Spory o jego lokalizację rozstrzygnęło cudowne zdarzenie: pewnego ranka na wzgórzu, gdzie dziś stoi wielisławicka świątynia, znaleziono przygotowany materiał na budowę, z którego powstał drewniany kościół wzmiankowany już w XII w.³³³.

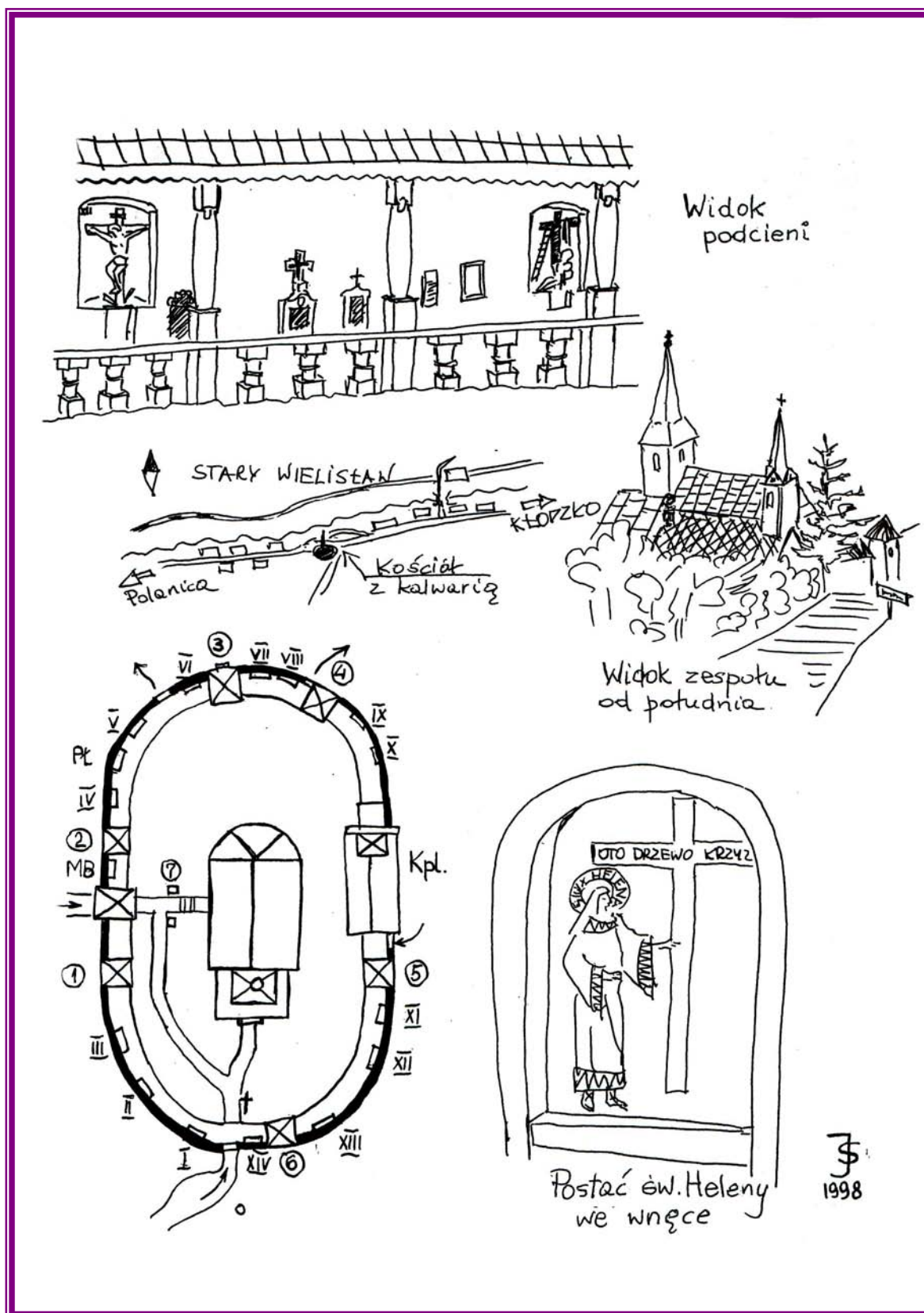
Pod koniec XIII w. do kościoła trafiła figura MB Bolesnej, wyrzeźbiona przypuszczalnie przez parafianina Wielisławia, nazwiskiem Schneider, ciężko doświadczonego chorobą i nieszczęściami. Gdy spełnił polecenie Matki Bożej, jego los się odmienił. Dzięki tej cudami słynącej figurze Matki Bożej, w roku 1300 papież Bonifacy VIII w specjalnej bulli nadał świątyni przywileje licznych odpustów, a sanktuarium w Starym Wielisławiu nazwał „Przybytkiem Niebieskim”³³⁴.

³³² M. Zygmunt, *Kardynał Poggi w Starym Wielisławiu*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 39/313 z dnia 30 IX 2001 r., s. 15; J. Lamparska, *Dolny Śląsk*, s. 189-193.

³³³ J. Sasiadek, *Cuda zdarzają się i dzisiaj*, „Gość Niedzielny” nr 26 z dnia 1 VII 2001 r., s. 14; Pater, *Kościół i kaplice archidiecezji wrocławskiej*, s. 382-383.

³³⁴ J. Sasiadek, *Stary Wielisław cudami słynący*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 37/311 z dnia 16 IX 2001, s. 16-17; te same autorki, *Cuda zdarzają się i dzisiaj*; Jastrzębski, s. 103; Perzyński, *Gminy Kłodzko skarby i osobliwości*, s. 9-13.

Rysunek nr 34: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła w Starym Wielisławiu.

W dniu 27 XII 1428 r. wielisławski kościół spalili husyci; pozostał po nim jedynie gruz i popiół – jedynie cudowna figura ocalała. Znalazła ona swe miejsce w nowym murywanym kościele pw. św. Katarzyny, panny i męczennicy, której relikwie przywieziono do Wielisławia z Rzymu w roku 1660³³⁵.

Świątynia wielisławska o spiczastym, nietypowym dla barokowych kościołów, hełmie wieży składa się z dwóch, stylowo różnych, części. W gotyckim prezbiterium widzimy bogato zdobiony Altarum privilegium ze wspomnianą już figurą Matki Boskiej w złożonej mandorli, otoczony postaciami doktorów Kościoła. Strop jest gotycki, z żebrowaniem, natomiast nawa jest barokowa, otoczona balkonem i wyposażona w dwa boczne mniejsze ołtarze. Krzyż i atrybuty Męki Pańskiej (m.in. gwóźdź wykuty w roku 1757 na wzór tego, który użyty był podczas krzyżowania Jezusa)³³⁶ są umieszczone w tle figury Maryi w ołtarzu głównym³³⁷. W roku 1711 papież Klemens XI nadał temu miejscu przywilej odpustu w trzecią niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego³³⁸.

Kalwaria umieszczona jest w murze cmentarza przy kościele, w krążgankach. Obrazy stacji, wykonane pod koniec lat 70. XX w., stanowią wizerunki wykonane w technice sgraffito³³⁹. Obecne malowidła są dziełem polskiego artysty i mają nie więcej jak 20 lat. Umieszczono je we wnękach muru obronnego otaczającego przykościelny cmentarz – tam, gdzie dotąd wieszano obrazy na płótnie. Mają one spore rozmiary, a mianowicie około 1,5 x 2 m, a barwę wiśniowo-czerwoną, w odróżnieniu od postaci świętych znajdujących się we wnękach. Artysta wykonujący sceny drogi krzyżowej zadbał, by z racji wybranej techniki nie były one przeładowane. Jedynie na trzech z nich występuje więcej niż jedna osoba – resztę zastępują symbole³⁴⁰.

Świątyni w Starym Wielisławiu nadano tytuł Międzynarodowego Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej, a nastąpiło to w dniu 16 IX 2001 r.³⁴¹. Do reaktywacji sanktuarium przyczynił się wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz, którzy ponadto ufundował sukienkę

³³⁵ Sasiadek, *Cuda zdarzają się i dzisiaj*, s. 14.

³³⁶ Lamparska, *Dolny Śląsk*, s. 189-193. Oryginał gwoździa (którym przybita została prawa ręka Chrystusa) przechowywany był w carskim archiwum w Wiedniu. Zob. Sasiadek, *Cuda zdarzają się i dzisiaj*, s. 14.

³³⁷ M. Perzyński, *Przybytek Niebieski. Skarby i cuda sanktuarium w Starym Wielisławiu koło Polanicy Zdroju*, Wrocław 2001, s. 11. Ponieważ Schneiderowi Matka Bolesna ukazała się z krzyżem, gąbką na długim kijku oraz włócznią, dlatego te właśnie atrybuty Męki Pańskiej umieszczono z tyłu figury wielisławskiej. Zob. Perzyński, *Dolnego Śląska skarby*, s. 33-35.

³³⁸ Jastrzębski, s. 105; Zygmunt, *Kardynał Poggi w Starym Wielisławiu*; Perzyński, *Gminy Kłodzko skarby i osobliwości*, s. 11.

³³⁹ List proboszcza parafii w Starym Wielisławiu o. Alojzego Józefa Chojnego z dnia 29 X 2004 r.; zob. *Aneks II*, s. 89.

³⁴⁰ S. Jastrzębski opisuje poszczególne stacje drogi krzyżowej oraz figury i obrazy umieszczone pomiędzy nimi w krążgankach. Zob. tenże, s. 104-105.

³⁴¹ Zygmunt, *Kardynał Poggi w Starym Wielisławiu*; Perzyński, *Gminy Kłodzko skarby i osobliwości*, s. 9; tenże, *Dolnego Śląska skarby*, 33-35; tenże, *Przybytek niebieski*, s. 9.

dla królującej tu właśnie Matki Bożej oraz odnowił na swój koszt, a następnie poświęcił obrazy 7 Boleści Matki Bożej. Historia zapisała także jako odnowicieli tego miejsca księż: proboszcza o. Mariana Węsaka SS.CC. oraz dziekana ks. Antoniego Kopacza z Polanicy³⁴².

Nabożeństwa Drogi Krzyżowej w okresie Wielkiego Postu oraz w czasie triduum przed odpustem MB Bolesnej odprawiane są w kruzgankach przez pielgrzymów w grupach i indywidualnie³⁴³. Natomiast w każdą III sobotę miesiąca po mszy św. wieczornej odprawiana jest w ramach procesji Koronka do Siedmiu Boleści Matki Bożej³⁴⁴.

Niewątpliwą zachętą do nawiedzania tego najstarszego na Dolnym Śląsku sanktuarium jest fakt, iż po dziś dzień dokonują się tutaj cuda³⁴⁵; największym z nim może stać się odzyskanie, umocnienie i ożywienie wiary.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Starego Wielisławia</u></p> <p>Z Polanicy Zdroju należy jechać (iść) drogą nr 388 w stronę Bystrzycy Kłodzkiej i tuż za miastem skręcić w lewo lokalną drogą do Starego Wielisławia, która doprowadzi pod sam kościół.</p>
--	---	---

³⁴² J. Sasiadek, *Stary Wielisław cudami słynący*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 37/311 z dnia 16 IX 2001, s. 16-17; Zygmunt, *Kardynał Poggi w Starym Wielisławiu*.

³⁴³ Zob. List proboszcza parafii w Starym Wielisławiu, *Aneks II*, s. 89.

³⁴⁴ Perzyński, *Dolnego Śląska skarby*, s. 35.

³⁴⁵ J. Sasiadek przytacza cudowne wydarzenia, które miały miejsce w Starym Wielisławiu zarówno w przeszłości, jak i obecnie. Zob. tejże autorki, *Cuda zdarzają się i dzisiaj*. O cudach zarejestrowanych w wielisławskim sanktuarium opowiada pielgrzymom, nawiedzającym to miejsce, także miejscowy proboszcz.

Po prawej stronie kościoła pw. św. Mikołaja i NMP Wniebowziętej w Stobnie znajduje się kalwaria zbudowana ze sporych polodowcowych głazów narzutowych. W jej centrum znajduje się starsza, bo XIX- wieczna, kaplica MB Saletyńskiej.

Fundatorem kalwarii jest Bronisław Pałys z Wrocławia, czciciel MB Saletyńskiej, dyrektor Polskiego Stowarzyszenia Estradowego „Polest” we Wrocławiu³⁴⁶.

Obiekt ten nie jest zbyt wymyślny w formie; nie ma tu żadnych obrazów, a poszczególne stacje reprezentują złożone cyfry rzymskie wyrzeźbione na owych kamieniach, dodatkowo zwieńczonych małymi metalowymi krzyżykami. Jedynie na kamieniu symbolizującym stację I ustawiono ażurowy krzyż wykonany z prętów stalowych. Marmurowa czarna tabliczka na tej stacji zawiera napis: „Weź swój krzyż i pójdz za Mną...”. Kamień symbolizujący stację XII jest wyraźnie większy od pozostałych, ale niczym ponadto nie został wyróżniony. Wyjątkowa jest stacja XV, która nosi na sobie sporą figurę Zmartwychwstałego i jest przykryta daszkiem. Tabliczka umieszczona na tej stacji głosi: „Zwycięzca śmierci, piekła i szatana... Anno 2005”³⁴⁷.

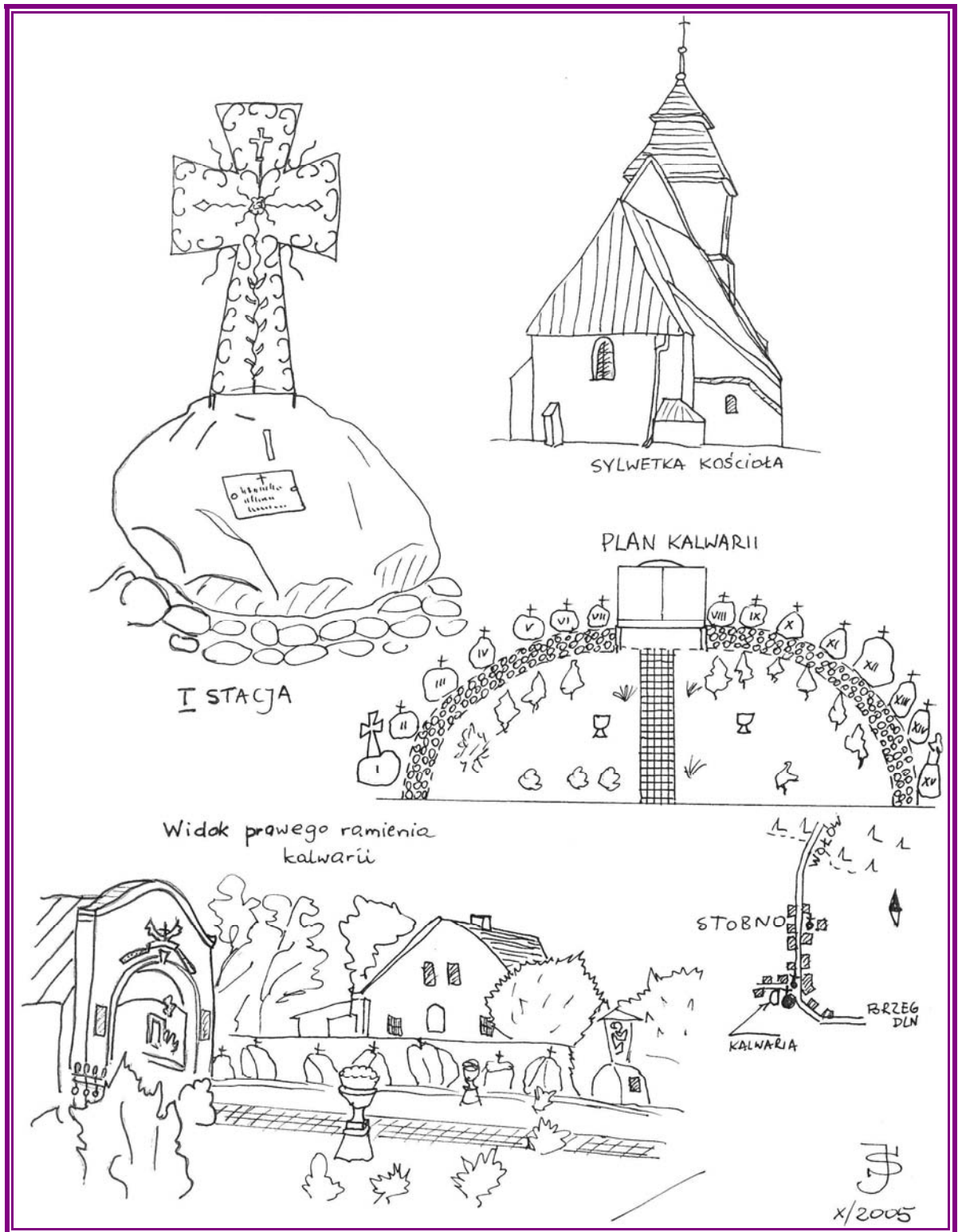
Łukowata ścieżka biegnąca wzdłuż stacji jest wybrukowana „kocimi łbami” i przebiega w dwóch miejscach tuż przy kaplicy stalowym płotkiem z prętów.

We wnętrzu kaplicy, na tle górskiego krajobrazu, w towarzystwie dwóch aniołków usytuowano figurę Matki Boskiej Saletyńskiej (Płaczącej). Do kaplicy prowadzi również brukowana ścieżka, zaś na jej naczółku znajduje się wstęga z napisem: „Zbliźcie się do mnie dzieci i nie lękajcie się” oraz data objawień w La Salette: 19 IX 1846. Po obu stronach czołowej ściany kaplicy umieszczono tablice pamiątkowo-informacyjne. Lewa nosi herb Ojca Świętego Jana Pawła II z napisem: „Kaplicę i Drogę Krzyżową poświęcono Janowi Pawłowi

³⁴⁶ Saletyni mieli swój kościół i klasztor m.in. w Stanisławowie, na Kresach, a fundatorem był ojciec Bronisław Pałysa. [b.a.], *Droga krzyżowa z polodowcowych głazów*, [dolnośląska] „Niedziela” nr 43(64) 23 X 2005 r., s. IV.

³⁴⁷ Jastrzębski, s. 108.

Rysunek nr 35: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła w Stobnie.

II w roku Jego odejścia do Ojca. Anno Domini 2005. Stobno. Parafianie”. Tablica z prawej strony pod biskupim herbem obecnego ordynariusza wrocławskiego Mariana Gołębiewskiego z hasłem „Ad imaginem Tuam” zawiera tekst: „Metropolita Wrocławski Arcybiskup Ks. Prof. Marian Gołębiewski poświęcił kaplicę Matki Bożej Saletyńskiej i Drogę

Krzyżową w dniu 26 IX 2005 r. w Stobnie, za rządów proboszcza ks. Kanonika Zbigniewa Bielewicza³⁴⁸.

W obrębie cmentarza przykościelnego znajduje się kopiec ziemny z figurą Najświętszego Serca Jezusowego³⁴⁹, zaś przy murze cmentarnym dwie stare kaplice z cegły (obie odnowione) z malowidłami związanymi z wezwaniami kościoła.

Przy krzyżu misyjnym umieszczono tablice z piaskowca poświęcone niemieckim mieszkańcom Stobna oraz przodkom z Kresów, osiadłym w Stobnie.

Z okazji erygowania drogi krzyżowej postanowiono, że co roku 19 września odprawiana będzie nowenna do MB Saletyńskiej na pamiątkę objawień w La Salette³⁵⁰.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Stobna</u></p> <p>Stobno położone jest w odległości ok. 10 km od Brzegu Dolnego: drogą nr 341 dojechać należy do miejscowości Pogalewo Wlk. (kierunek Lubiąż) i tam skręcić w prawo na Stobno.</p>
---	---	---

³⁴⁸ Tamże, s. 108-109.

³⁴⁹ Był pomysł, aby tę ziemię wywieźć, ale zachowano ją ze względu na szacunek dla cmentarza, który funkcjonował ok. 650 lat obok kościoła. Ustawiona na kopcu figura Serca Pana Jezusa ma symbolizować miłosierdzie dla Niemców, którzy znaleźli tutaj miejsce doczesnego spoczynku. Zob. [b.a.], *Droga krzyżowa z polodowcowych głazów*.

³⁵⁰ Tamże.

Ogród parafialny przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża św. w Strzelinie o powierzchni 0,3 ha, położony w samym centrum miasta, był kiedyś polem uprawnym, sadem, a w końcu zarósł trawą³⁵¹. Gdy ks. proboszcz Jan Kisz został włączony do grona Kanoników Gremialnych Kapituły Św. Krzyża we Wrocławiu, zdecydował, by na monumentalnych murach okalających ogród umieścić stacje drogi krzyżowej, a cały teren uczynić miejscem modlitwy i duchowego wypoczynku. Wykonany profesjonalnie przez Biuro Projektów PARK we Wrocławiu projekt zagospodarowania tego miejsca³⁵² jest systematycznie realizowany³⁵³. Teren obsadzono drzewami cyprysowymi, zbudowano fontannę na fundamentach ceglanego basenu, a w nocy miejsce to jest podświetlane³⁵⁴.

Na terenie ogrodu pobudowano³⁵⁵:

- Pomnik Dziesięciu Przykazań; na słupie liczącym sobie co najmniej 700 lat zamontowano Tablice Przykazań Bożych.
- Krzyż metalowy (na granitowym fundamencie) dla upamiętnienia 2000-lecia chrześcijaństwa i 1000-lecia archidiecezji wrocławskiej.
- Grotę Matki Bożej Fatimskiej (z kamienia strzelińskiego) ku uczczeniu Papieża Jana Pawła II.
- Figurę Najświętszego Serca Pana Jezusa upamiętniającą 710. rocznicę nadania praw miejskich Strzelinowi (co miało miejsce za panowania tu księcia Bolka I Świdnickiego w dniu 30 listopada 1292 r.)³⁵⁶.

³⁵¹ List proboszcza parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Strzelinie, ks. Jana Kisza, z dnia 20 XI 2004 r.; zob. *Aneks II*, s. 74.

³⁵² Projekt, który udostępniono mi do wglądu, został opracowany w czerwcu 1999 r. przez architekta krajozawu inż. Annę Ornatek. Zawiera on rys historyczny założenia klasztorowego, opis stanu istniejącego oraz projekt zagospodarowania całego terenu ogrodu.

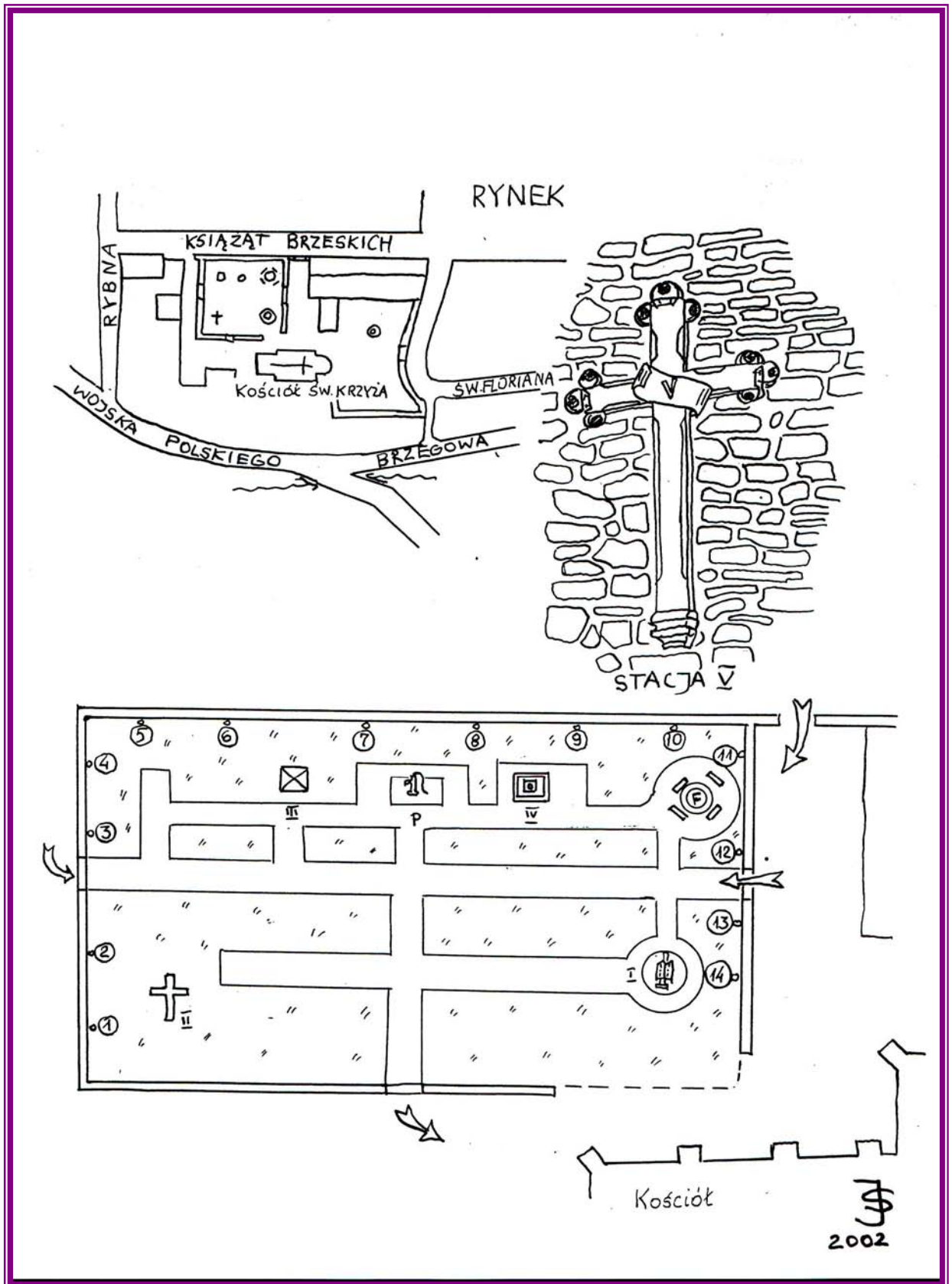
³⁵³ Odnosnie stacji drogi krzyżowej projektantka przewidziała w swym projekcie posadzenie po dwie sztuki form wertykalnych krzewów iglastych, innego gatunku dla każdej stacji.

³⁵⁴ List proboszcza parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Strzelinie, *Aneks II*, s. 74.

³⁵⁵ Tamże.

³⁵⁶ Jastrzębski, s. 114.

Rysunek nr 36: Schemat kalwarii i widok stacji drogi krzyżowej w Strzelinie.

Krzyże tworzące właściwą drogę mają spore wymiary i zamontowane zostały dość wysoko wzdłuż muru zachodniego oraz fragmentów muru północnego i południowego za pomocą ozdobnych bolców. Według planów miały być wykonane z gładzonego granitu; być może z braku środków obecnie są jeszcze drewniane i pomalowane ciemnobrązową farbą. Na każdym z nich w miejscu pasyjki zawieszono uformowaną w kształcie odcinka wstęgi blachę w kolorze czarnym z umieszczonymi na niej miedzianymi cyframi rzymskimi, odpowiadającymi numerowi kolejnej stacji³⁵⁷.

W ramach adaptacji byłego ogrodu na teren skupienia i modlitwy ustawiono tu kilka ławek i stylowych latarni. Nie brak ozdobnych krzewów i drzewek iglastych, które obramowują poszczególne krzyże na murach ogrodu. Dawny mur został zredukowany do zarysu na ziemi w części przylegającej do prezbiterium kościoła, aby ułatwić tu dostęp chętnym do zamyślenia i modlitwy³⁵⁸.

Kalwaria strzelińska powołana została do życia na przełomie lipca i sierpnia 2002 r., a poświęcił ją w dniu 14 IX 2003 r. bp. Jan Tyrawa w czasie odpustu parafialnego. Odtąd wprowadzono nabożeństwo Nieustannej Drogi Krzyżowej odprawianej w każdy piątek miesiąca przez cały rok, a ponieważ bierze w nich udział coraz większa liczba wiernych w miesiącach letnich, nabożeństwo to odprawiane jest na kalwarii urządzonej w dawnym ogrodzie przykościelnym. Tam właśnie o różnych godzinach spotkać można osoby indywidualne lub grupy osób odprawiających Drogę Krzyżową³⁵⁹.

Jest to piękny przykład godny naśladowania.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Strzelina</u></p> <p>Miasto Strzelin położone jest ok. 30 km na południe od Wrocławia (dojazd ze stolicy Dolnego Śląska drogą nr 395) lub 20 km na zachód od skrzyżowania autostrady A4 z drogą nr 39 (Brzeg – Łagiewniki). Kościół z opisywaną kalwarią znajduje się przy rynku Strzelina, czyli w samym centrum miasta.</p>
---	---	--

³⁵⁷ Tamże, s. 115.

³⁵⁸ Tamże.

³⁵⁹ List proboszcza parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Strzelinie, *Aneks II*, s. 74.

Miejsce, na którym obecnie (od roku 1999) budowane jest wysiłkiem parafii w Świętej Katarzynie dekanalne sanktuarium MB Częstochowskiej, od prawieków służyło różnym kultom i uznawano je za święte, podobnie jak kościół na Ślęży. Archeolodzy odnaleźli na tym terenie ślady osadnictwa już 4 tysiące lat przed narodzeniem Chrystusa³⁶⁰.

Wieś Świąta Katarzyna, leżąca na południowy zachód od Wrocławia, w źródłach pisanych pojawia się już w roku 1257, gdy wzmiankowano w tej miejscowości kościół. O jego pradawnym rodowodzie świadczy późnoromański fryz obiegający budynek tuż pod dachem. Oczywiście przebudowano go później na gotycki, a następnie dodano sporo baroku, dzięki czemu w środku znajdujemy ołtarze i ambonę, bynajmniej nie surowe w wyrazie. Główny ołtarz zdobi obecnie cudowny obraz MB Częstochowskiej, przywieziony ze wsi Dolina, leżącej dziś na Ukrainie, a malowany w XIX w. Świątynia przez sto lat była we władaniu gminy protestanckiej, ale potem objęli ją ponownie katolicy i do roku 1810, czyli do czasu kasacji zakonów w Prusach, duszpasterską posługę pełnili tu krzyżacy z parafii św. Macieja z Wrocławia³⁶¹.

Podczas II wojny światowej wojska niemieckie wysadziły budowlę w powietrze (14 II 1945 r.), lecz pracowity lud odbudował ją już w roku 1951, a po ponownej konsekracji odwiedził ks. prymas Stefan Wyszyński. Pierwszym polskim proboszczem po wojnie był w tej parafii ks. Józef Garbicz³⁶².

Kapliczki drogi krzyżowej, otaczające tutejszy kościół parafialny, zbudowane zostały w roku 2000, a projektował je ks. proboszcz Stefan Wancel (on też ufundował pierwszą stację). Sponsorami dzieła byli m.in. dyrektor miejscowej Szkoły Podstawowej i organista. Każda stacja ma swojego fundatora (o czym informują tabliczki umieszczone w po-

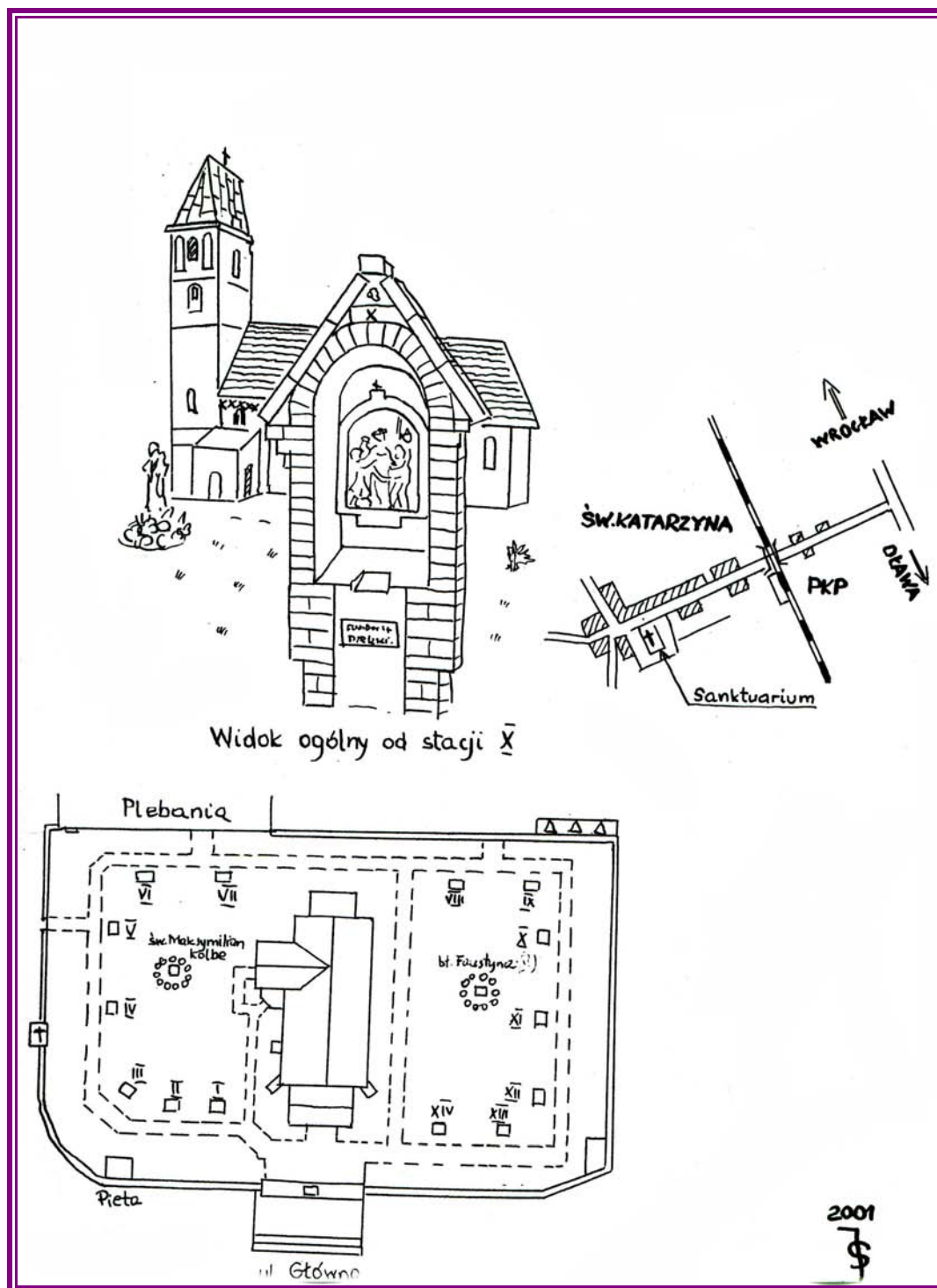
³⁶⁰ List proboszcza parafii pw. św. Katarzyny w Świętej Katarzynie, ks. Stefana Wancela z dnia 29 X 2004 r.; zob. *Aneks II*, s. 78. Zob. także: D. Golema, *Panorama parafii. Wspólnota pw. św. Katarzyny w Świętej Katarzynie. Parafia i gmina*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 6 z dnia 5 II 2006 r., s. VIII.

³⁶¹ Jastrzębski, s. 120; Pater, *Kościół i kaplice archidiecezji wrocławskiej*, s. 667-669.

³⁶² Jastrzębski, s. 120.

stumencie każdej kapliczki). Poświęcenia dzieła dokonał bp senior Józef Pazdur w dniu 19 XI 2000 r. (była to I rocznica ustanowienia tego lokalnego sanktuarium)³⁶³.

Rysunek nr 37: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła w Świętej Katarzynie.

³⁶³ List proboszcza parafii pw. św. Katarzyny w Świętej Katarzynie, *Aneks II*, s. 78.

Teren przykościelny został przeznaczony na budowę groty, ołtarza polowego i dzwonnicy; będzie spełniał także funkcje swego miejsca na rekreację pielgrzymów i parafian. Planowana jest również budowa pomnika ks. Hubertusa Raichelta, który przed II wojną światową pełnił w tejże parafii funkcje proboszcza, a został zamordowany za sprzeciwianie się polityce nazistowskiej³⁶⁴.

W każdą третią niedzielę miesiąca o godz. 15.00 odprawiana jest Msza św., a po niej wystawienie Najświętszego Sakramentu, Różaniec i procesja ze świecami wokół kościoła³⁶⁵. Z kolei w każdy I piątek miesiąca w ciągu całego roku przed Mszą św. wieczorną odprawiane jest nabożeństwo Drogi Krzyżowej pod przewodnictwem kapłana, siostry zakonnej lub osoby świeckiej. Przy niektórych stacjach wierni zapalają znicze i przynoszą kwiaty³⁶⁶.

Poszczególne obeliski drogi krzyżowej wykonane zostały z glazuranej cegły. Obrazy mieszczą się we wnękach o wymiarach 105 x 50 cm, przy czym sam obraz ma wymiary 85 x 48 cm. Wysokość obelisku wynosi 240 cm, natomiast trzon w przekroju prostokątnym ma wymiar 75 x 65 cm. Stając I wyróżnia napis „A.D. 2000” wykonany z mosiężnych liter i cyfr nabitych łukiem nad wnęką, w której umieszczono „płaskorzeźbę” wytłoczoną z plastiku³⁶⁷.

Całości zespołu dopełniają dwie rzeźby: św. Maksymilian Kolbe po lewej stronie kościoła i św. Faustyna Kowalska z prawej. Przy murze ze strzelnicami okalającym kościół znajdziemy jeszcze kapliczkę z Pietą.

	<p align="center">Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Św. Katarzyny</u></p> <p>Miejscowość ta leży w odległości ok. 15 km od Wrocławia drogą nr 94 w kierunku na Oławę (za Radwanicami, a przed miejscowością Siechnice, należy skrócić w prawo, zaraz po zjeździe z wiaduktu).</p> <p>Dojazd możliwy jest także koleją lub komunikacją autobusową (kierunek Oława-Opole). Kościół parafialny w Świętej Katarzynie (pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej) znajduje się w centrum wsi (ok. 500 m od stacji PKP) – z daleka widoczna jest wieża świątyni.</p>
---	--	--

³⁶⁴ Tamże.

³⁶⁵ Tamże.

³⁶⁶ Tamże.

³⁶⁷ Fundatorzy: Stację I ufundował ks. proboszcz Stefan Wancel. Stację II – organista A.W. Pałarz, III – E.T. Święch z rodzicami i K.J. Piotrowicz. Stacja IV – M.W. Pilch i K.T. Slipko. Stacja V – G. Szeremeta z rodziną, VI – Cz.M. Wawrzynów; VII – M.J.B. Witka; VIII – M. Żukowska, U. Grigiel, D. Paranska; IX – S. Muszak; X – K.M. Krowińscy; XI – rodzina Kubas i Dzieciot; XII – R.J. Grab; XIII – A.J. Wichot; XIV – S.J. Dąbrowski, Z.D. Kurylas. Zob. Jastrzębski, s. 121-122.

Budowa piętnastostacyjnej kalwarii przy kościele pw. św. Alberta Wielkiego rozpoczęła się z inicjatywy proboszcza tej franciszkańskiej parafii o. Stanisława Paszewskiego OFM w roku 2002 i trwała ok. trzech lat. Podobnie jak w przypadku kalwarii w dzielnicy Karłowice obiekt w Sołtysowicach projektowali Ewa i Paweł Ogielscy, natomiast rzeźby w dębinie wykonał oleśnicki artysta Jan Dzienieszonek³⁶⁸.

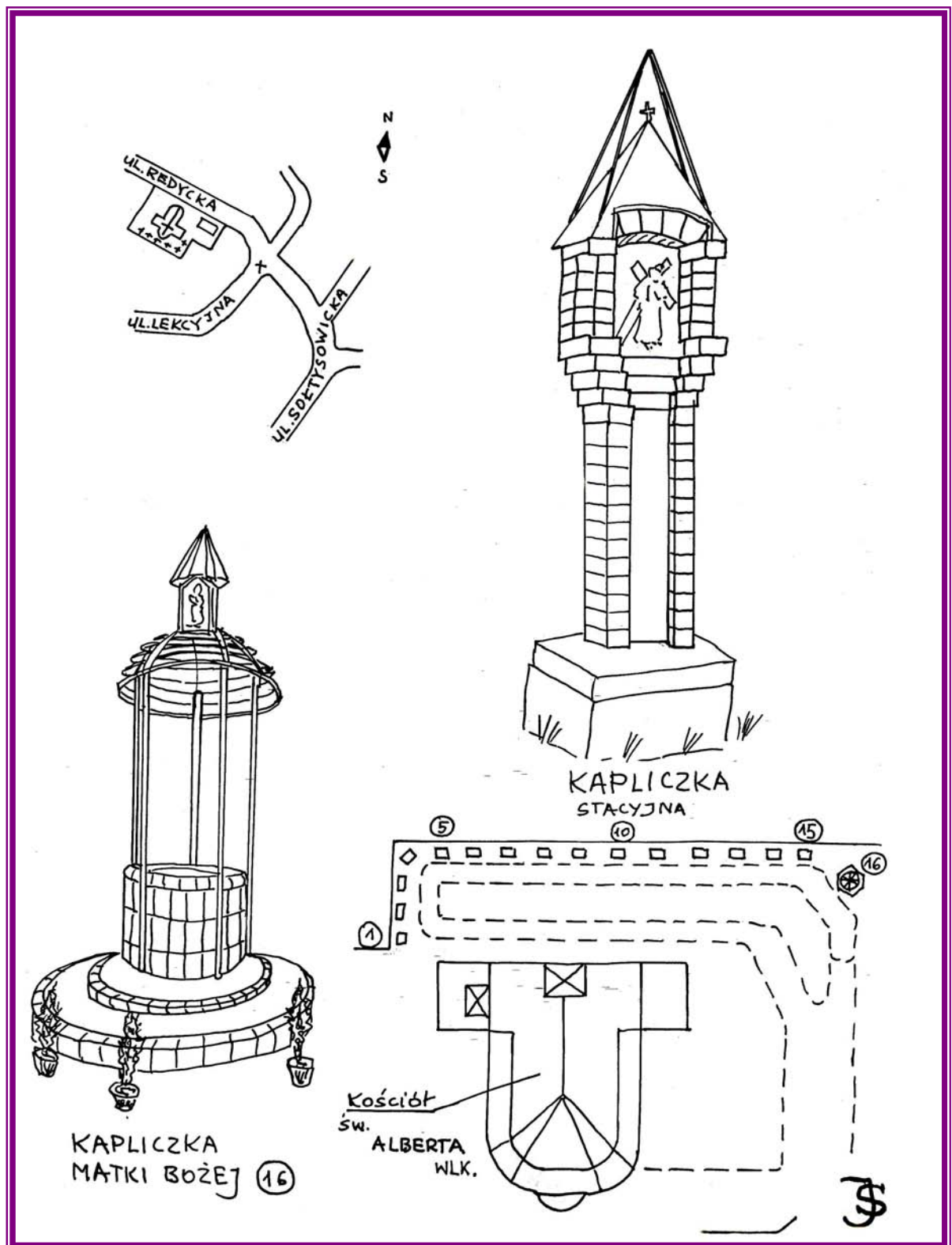
Oszczędnie i w sposób niejako zwyczajowy potraktowano kolorowanie postaci w poszczególnych scenach. Chrystus ma zawsze na sobie szatę białą, jego Matka – niebieski płaszcz; płaszcze w kolorze brązowym noszą faryzeusze, a słudzy świątynni raz brązowe, raz zielone suknie. Podobnie, jeśli idzie o kolor szat, potraktował artysta pocieszaną niewiastę i Szymona Cyrenejczyka, jak też szlachetną Weronikę i składającego Zbawcę do grobu Nikodema. Tylko Zmartwychwstały Zbawiciel jest tradycyjnie przyodziany w czerwoną szatę i dźierży w ręku nieodzowną chorągiewkę.

Sceny są ujęte w sposób nadzwyczaj prosty, ale jasny dla oglądającego. Atrybuty występujące w niektórych scenach to: misa u rąk Piłata, zwój pergaminu z wyrokiem w dłoni faryzeusza, chusta Weroniki, drabina i tabliczka INRI w scenie stacji XII.

Pola na płaskorzeźby mają wymiary 60 x 30 cm, zakończone są u góry łukiem. Obeliski stacyjne są identyczne, zbudowane z czerwonej klinkierowej cegły z pozostawionym wzdłuż wąskim pasem wytynkowanym specjalną białawą ziarnistą zaprawą. Obeliski są wbudowane w kwadratowe betonowe podstawy, kryte z wierzchu cegłą. Zwieńcza je szpiczasty daszek z miedzianej blachy i krzyżyk, a ponadto „piramidka” z czterech drutów, czyniąca je bardziej strzelistymi. Drogę uzupełnia, nienależąca do niej zresztą, figura Matki Boskiej na szczycie studzienki z cegły i prętów stalowych. Jest ona wieczorami oświetlona.

³⁶⁸ Jastrzębski, s. 151.

Rysunek nr 38: Schemat kalwarii i widok stacji drogi krzyżowej we Wrocławiu Sołtysowicach.

Kapliczki usytuowane są za kościołem, wzdłuż płotu, jakby w kształcie litery L, a dróżka koło nich jest wybrukowana granitową kostką. Odległość między stacjami wynosi ok. 4 metry³⁶⁹.

W czasie budowy kalwarii rodziny parafii podejmowały się bądź to prac fizycznych przy powstającym obiekcie, bądź też dostarczały pożywienia pracującym. Firma FONBUD wykonała fundamenty stacji i studnię z ozdobną nadstawą³⁷⁰.

Poświęcenia kalwarii dokonał prowincjał franciszkanów o. Wacław Chomik w deszczowy piątek po Bożym Ciele dnia 11 VI 2004 r.

	<p>Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Sołtysowic</u></p>	<p>Sołtysowice to dzielnica w północnej części Wrocławia. Kościół pw. św. Alberta Wielkiego i otaczająca go kalwaria zbudowane zostały przy ul. Redyckiej 10/12.</p>
---	---	---	--

³⁶⁹ Tamże, s. 152.

³⁷⁰ S. Paszewski, *Kalwaria Sołtysowicka*, „Christifideles” nr 4/2002, s. 41-42.

Kościół pomocniczy pw. Trójcy Świętej w Żórawinie, okrzyknięty perłą manieryzmu, jest jednym z najcenniejszych zabytków budownictwa sakralnego w Europie Środkowej³⁷¹. Kalwaria usytuowana została na wschód od prezbiterium kościoła i obiega dziedziniec w kształcie litery „U”. Gdy S. Jastrzębski w roku 2001 odnalazł ten obiekt, jej widok przedstawiał się następująco: z dawnej drogi krzyżowej pozostało 12 obelisków, z czego dwa kompletne, czyli wyposażone w płaskorzeźby. Kilka słupów opartych było o wał, a z niektórych stacji zachowała się tylko głowica. Przy północnej stronie wału, podobnie jak przy południowej, były zapewne ustawione po cztery stacje, reszta od wschodu, z czego dwie nieco skosem, na narożnikach (wnioskować tak można z usytuowania stacji X)³⁷².

Sądząc z zachowanych całkowicie stacji, miały one ok. 1,5 m wysokości, z czego na głowicę przypadało 70 cm. Niektóre z nich miały łukowaty naczółek, inne – płaski. Noga każdej stacji wykonana była z otynkowanych cegieł, z wyróżnionym pośrodku prostokątnym polem. Szerokość głowicy wynosiła 56 cm, wnęka na płaskorzeźbę miała wymiary 43 x 54 cm i głębokość 11 cm. Pod każdym okienkiem umieszczony był napis z numerem stacji, na górze natomiast mały ryty krzyżyk, a po prawej stronie, z boku, widniał napis wymieniający fundatorów³⁷³.

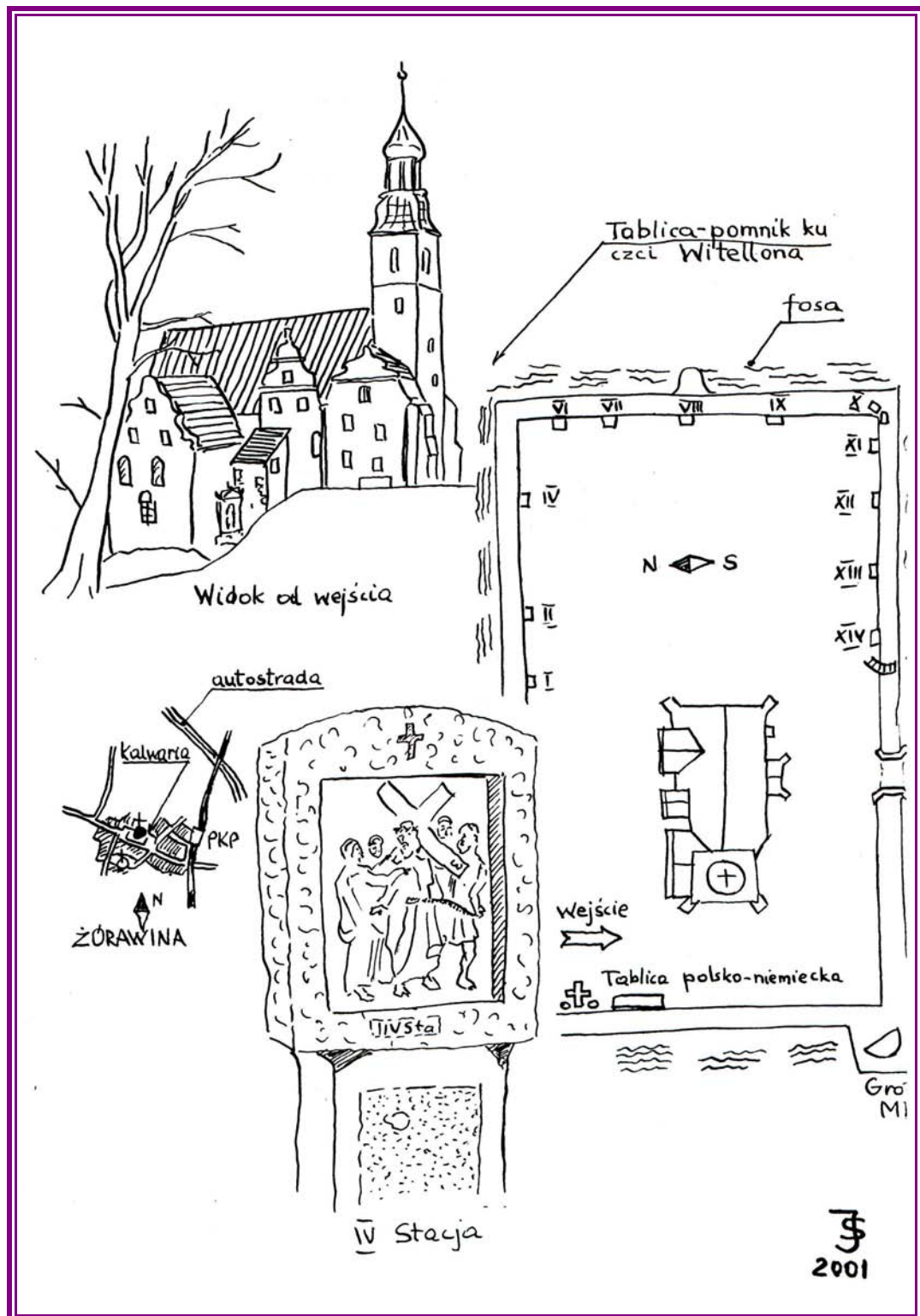
Na podstawie całkowicie zachowanych scen stacji IV i XIV należy stwierdzić, że płaskorzeźby wykonano na wysokim poziomie artystycznym, a jako materiał użyto białego piaskowca. Samo ujęcie poszczególnych scen jest zgodne z tradycją artystyczną sztuki kościelnej z przełomu XIX i XX wieku. Interesującym szczegółem jest scena złożenia Jezusa do grobu, w której Maryja trzyma martwą rękę Syna.

³⁷¹ J. Sasiadek, *W cieniu historii rodzi się dobro*, „Gość Niedzielny” nr 46 z dnia 16 XI 2003 r., s. 28; Perzyński, *Dolnego Śląska miejsca niezwykłe*, s. 189-192; P. Goszczanowski, *Zabytek na skalę światową*, [wrocławski] „Gość Niedzielny” nr 30/460 z dnia 25 VII 2004 r., s. IV.

³⁷² Jastrzębski, s. 161.

³⁷³ Oto niektóre z nazwisk fundatorów: I stacja – rodziny Weiser i Scholtz; IV stacja – rodzina Gartner; VI stacja – rodziny Jeltsch i Grieger; VII stacja – zmarli duchowni i nauczyciele; IX stacja – rodzina dr A. Kempa; XI stacja – za wszystkich zmarłych; XII stacja – rodzina Haschke; XIII stacja – rodzina Streller; XIV stacja – rodziny Auten i Strecker. Zob. Jastrzębski, s. 161.

Rysunek nr 39: Schemat kalwarii, widok stacji drogi krzyżowej i kościoła pw. Trójcy Świętej w Żórawinie.

Uzupełnieniem zespołu sakralnego jest grotą Matki Boskiej z Lourdes na płd.-zach. narożniku wału oraz krzyż i pomnik z dwujęzycznym napisem. Poświęcony jest on pamięci ludzi niegdyś tu mieszkających, którzy pragnęli pojednania i pokoju między narodami Polski i Niemiec. Ufundowany został przez Towarzystwo Miłośników Żórawiny (Die Heimatfreunde) w roku 1998³⁷⁴.

Poświęcenia odnowionej kalwarii dokonał w dniu 6 VI 2004 r. wrocławski abp Marian Gołębiewski z okazji 400-lecia kościoła³⁷⁵. Nowe cokoły dla stacji drogi krzyżowej wykonał Antoni Cielecki, a w ich wnękach umieszczono również nowe piaskowcowe odlewy scen pasyjnych, wzorowane na dawnych, które się zachowały. Wykonała je Jolanta Maliszewska z Przedborowej k. Piławy.

	<p align="center">Informacje dla pielgrzymów i turystów</p>	<p><u>Dojazd do Żórawiny</u></p>
<p>stronie za przejazdem kolejowym.</p>		<p>Żórawina posiada stację kolejową na linii Wrocław – Strzelin, a leży przy drodze nr 395 w tym samym kierunku: za miejscowością Turów należy skręcić w prawo: droga doprowadza pod kościół, po lewej</p>

³⁷⁴ Na „polskiej” stronie dwuskrzydłowego pomnika umieszczono cytat z wiersza poety Artura Oppmana, natomiast w środku znajduje się płaskorzeźba zasłużonego dla parafii i inicjatora budowy kalwarii, ks. Paula Schmidta. Żył on w latach 1869-1923, z czego 22 lata przypadają na posługę w tym miejscu. Nasz wytrawny badacz kalwarii S. Jastrzębski odnalazł te informacje w jedynym dziełku, dostępnym w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu (niestety, nie podaje jego autora i tytułu w swym opracowaniu). Wynotował także fakt, iż niegdyś przy kościele żórawińskim witał ludzi napis w formie wiersza, który w wolnym tłumaczeniu brzmiał następująco: „Pospiesz na kalwarię / Gdyż Zbawca cię kocha / Tu opłacz go serdecznie / Zasmucony swoimi grzechami”. Jastrzębski, s. 162.

³⁷⁵ Goszczanowski, *Zabytek na skalę światową*.